

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEEK
JULIANE KOKOTT
esitatud 19. detsembril 2018¹

Kohtuasi C-202/18

Ilmārs Rimšēvičs

versus

Lāti Vabariik

ja

Kohtuasi C-238/18

Euroopa Keskpank

versus

Lāti Vabariik

Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanka põhikirja artikli 14.2 teise lõigu rikkumisel põhinev hagi – Liikmesriigi ametiasutuse otsus riigi keskpanga juhataja ametivolitused peatada

Sisukord

I.	Sissejuhatus	3
II.	Õiguslik raamistik	3
A.	Liidu õigus	3
1.	Euroopa Liidu toimimise leping	3
2.	Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanka põhikiri	4
B.	Lāti õigus	5
1.	Kriminaalmenetluse seadustik	5
2.	Lāti Panga seadus	6
3.	Korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise büroo seadus	6
III.	Kohtuvaidluse taust	7

¹ Algkeel: prantsuse.

IV. Menetlused Euroopa Kohtus ja poolte nõuded	8
V. Õiguslik hinnang	9
A. EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud hagi piiritlemine	9
1. Hagi laad	9
a) Sõnastus ja kujunemislugu	10
b) Süstemaatiline ja teleoloogiline tõlgendus	12
2. Kohtuasja kostja	13
3. Vahejärelalus	14
B. Euroopa Kohtu pädevus arutada I. Rimšēviči suhtes KNABi rakendatud piiravaid meetmeid ...	14
1. Euroopa Kohtu pädevus	14
2. I. Rimšēviči suhtes ametist vabastamisena EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 tähenduses rakendatud meetmed	15
C. Sisulised küsimused	17
1. EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 rikkumine	18
a) Sissejuhatavad märkused	18
b) Mõisted „keskpanga juhataja kohustuste täitmiseks vajalikud tingimused“ ja „tõsine üleastumine“	19
c) Juhataja ametist vabastamise tingimuste täitmise tõendamiseks nõutavad tõendid	21
1) Sisulistes küsimustes sõltumatu kohtu tehtud kohtuotsus	21
2) Piisavad tõendid, mis võimaldavad Euroopa Kohtul faktiliste asjaolude tegelikkuses veenduda	23
d) Vahejärelalus	26
2. Väidetav Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide protokollrikkumine	26
3. Väidetav Läti õiguse rikkumine	28
D. Vahejärelalus	29
VI. Kohtukulud	29
VII. Ettepanek	30

I. Sissejuhatus

1. Millistel tingimustel võivad Euroopa Liidu liikmesriigid oma keskpankade juhte ametist vabastada?
2. See ongi käesolevates kohtuasjades esitatud küsimus Latvijas Banka (Lāti Pank) presidendi Ilmārs Rimšēvičsi kohta, kelle ametivolitused peatati Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojsi (korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise büroo, Lāti) (edaspidi „KNAB“) otsusega, sest teda kahtlustatakse mõjuvõimuga kauplemises Lāti panga Trasta Komerbanka² kasuks.
3. Euroopa Kohtus on selles küsimuses kohtuasi algatatud esimest korda talle EL toimimise lepingu protokoll nr 4 Euroopa keskpankade süsteemi ja euroopa Keskpanga põhikirja kohta³ (edaspidi „EKPS ja EKP põhikiri“) artiklis 14.2 antud volituste alusel arutada otsuseid seoses liikmesriikide keskpankade juhatajatega nende ametikohustuste täitmisel.
4. See pädevus põhineb nimelt asjaolul, et kuigi nende liikmesriikide keskpankade juhatajaid, mille rahaühik on euro, nimetavad ametisse ja vabastavad ametist liikmesriigid, on need juhatajad ka ühe liidu institutsiooni organi, nimelt Euroopa Keskpanga nõukogu (edaspidi „nõukogu“) liikmed. See on nimelt EKP ja eurosüsteemi⁴ peamine otsustusorgan ja täidab ka olulist osa krediitdiasutuste usaldatavusnõuete täitmise järelevalves Euroopa Liidus⁵.
5. Riikide keskpankade juhatajate, nagu ka EKP sõltumatus on seega eriliselt kaitstud, eelkõige seepärast, et see on üks liidu majandus- ja rahapoliitika esmase eesmärgi, hindade stabiilsuse säilitamise⁶ oluline tingimus, mille olulisust rõhutab selle nimetamine EL lepingu artiklis 3⁷.

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

1. Euroopa Liidu toimimise leping

6. ELTL artiklites 129–131 on sätestatud:

„Artikkel 129

1. EKPSi juhivad Euroopa Keskpanga otsuseid tegevad organid, milleks on nõukogu ja juhatus.
2. Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikiri (edaspidi „EKPS ja EKP põhikiri“) on esitatud aluslepingutele lisatud protokollis.

2 Euroopa Kohtus ja Üldkohtus on muide algatatud eri kohtuasjad seoses sellega, et Euroopa Keskpank (EKP) tühistas 3. märtsil 2016 Trasta Komerbanka litsentsi; vt kohtuasjad T-247/16, Fursin jt vs. EKP ja T-698/16, Trasta Komerbanka jt vs. EKP, mis on Üldkohtus menetlemisel, Üldkohtu 12. septembri 2017. aasta määrus Fursin jt vs. EKP (T-247/16, ei avaldata, EU:T:2017:623), ning apellatsioonkaebused selle kohtumääruse peale kohtuasjades C-663/17 P, EKP vs. Trasta Komerbanka jt; C-665/17 P, komisjon vs. Trasta Komerbanka jt ja EKP, ning C-669/17 P, Trasta Komerbanka jt vs. EKP, Euroopa Kohtus menetlemisel.

3 EL lepingule ja EL toimimise lepingule lisatud protokoll nr 4 Euroopa keskpankade süsteemi (EKPS) ja Euroopa Keskpanga (EKP) põhikirja kohta (ELT 2016, C 202, lk 230).

4 Vt eelkõige EKPS ja EKP põhikirja artikkel 12.1.

5 Vt eelkõige nõukogu 15. oktoobri 2013. aasta määruse (EL) nr 1024/2013, millega antakse Euroopa Keskpangale eriülesanded seoses krediitdiasutuste usaldatavusnõuete täitmise järelevalve poliitikaga (ELT 2013, L 287, lk 63) artikli 26 lõige 8.

6 Vt eelkõige ELTL artikli 119 lõiked 2 ja 3, artikli 127 lõige 1, artikli 219 lõiked 1 ja 2 ning artikli 282 lõige 2.

7 Nagu on leidnud kohtujurist Jacobs, ei ole seega EKP sõltumatus eesmärk iseenesest, vaid selle eesmärk on võimaldada EKP-l täita tõhusalt hindade stabiilsuse säilitamise eesmärki; vt ettepanek kohtuasjas komisjon vs. EKP (C-11/00, EU:C:2002:556, punkt 150). Vt ka seose kohta EKP sõltumatuse ja hindade stabiilsuse eesmärgi vahel majandus- ja rahaliidu loomise eesmärgil Euroopa Majandusühenduse asutamislepingu muutmist käsitleva lepingu eelnõu, komisjoni 21. augusti 1990. aasta teatis, *Bulletin des communautés européennes*, lisa 2/91, eriti lk 14, 20 ja 58.

[...]

Artikkel 130

Kasutades volitusi ning täites ülesandeid ja kohustusi, mis on neile pandud aluslepingutega ja EKPS ja EKP põhikirjaga, ei taotle ega saa Euroopa Keskpank ega ükski riigi keskpank ega ükski nende otsuseid tegeva organi liige mingeid juhiseid liidu institutsioonidelt, organitelt või asutustelt, ühegi liikmesriigi valitsuselt ega üheltki teiselt organilt. Liidu institutsioonid, organid või asutused ning liikmesriikide valitsused kohustuvad seda põhimõtet austama ega püüa mõjutada Euroopa Keskpanga või riikide keskpankade otsuseid tegevate organite liikmeid nende ülesannete täitmisel.

Artikkel 131

Iga liikmesriik tagab, et tema siseriiklikud õigusaktid, kaasa arvatud tema keskpanga põhikiri, on vastavuses aluslepingutega ning EKPS ja EKP põhikirjaga.“

7. ELTL artiklid 282 ja 283 on sõnastatud järgmiselt:

„Artikkel 282

1. Euroopa Keskpank koos riikide keskpankadega moodustab Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS). Euroopa Keskpank teostab koos euro kasutusele võtnud ja eurosüsteemi moodustavate liikmesriikide keskpankadega liidu rahapoliitikat.

[...]

Artikkel 283

1. Euroopa Keskpanga nõukogu koosneb Euroopa Keskpanga juhatuse liikmetest ja nende liikmesriikide keskpankade juhatajatest, mille rahaühik on euro.

[...]“.

2. Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikiri

8. EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14 „Riikide keskpangad“ on ette nähtud:

„14.1. Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 131 tagab iga liikmesriik, et tema siseriiklikud õigusaktid, kaasa arvatud tema keskpanga põhikiri, on vastavuses aluslepingute ja käesoleva põhikirjaga.

14.2. Eelkõige sätestavad riikide keskpankade põhikirjad, et riigi keskpanga juhataja ametiaeg ei ole lühem kui viis aastat.

Juhatajat võib ametist vabastada ainult juhul, kui ta ei vasta enam tingimustele, mis on vajalikud tema kohustuste täitmiseks, või kui ta on süüdi tõsisis üleastumises. Niisuguse otsuse peale võib asjassepuutuv juhataja või EKP nõukogu esitada Euroopa Kohtusse hagi aluslepingute või mõne nende kohaldamist puudutava õigusnormi rikkumise alusel. Sellist kohtuasja tuleb alustada kahe kuu jooksul pärast otsuse avaldamist või selle teatavastegemist hagejale või selle puudumisel päevast, millal see hagejale teatavaks sai.

14.3. Riikide keskpangad on EKPS lahutamatu osa ning nad toimivad kooskõlas EKP suuniste ja juhistega. EKP nõukogu astub vajalikud sammud, et tagada EKP suunistest ja juhistest kinnipidamine, ja nõuab, et tema käsutusse antaks kogu vajalik informatsioon.

[...]“.

B. Läti õigus

1. Kriminaalmenetluse seadustik

9. Läti kriminaalmenetluse seadustiku (Kriminālprocesa likums) artikli 249 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Kui piirava meetme rakendamise ajal on selle alus ära langenud või kui selle alus on muutunud, kui rakendamistingimused, kui isiku tegevus on muutunud või kui muud asjaolud, mis määrasid piirava meetme valiku, on tuvastatud, teeb menetleja otsuse nimetatud meedet muuta või see tühistada.“

10. Kriminaalmenetluse seadustiku artikli 262 lõike 1 punktid 2 ja 3 ning lõiked 2–5 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Menetluse eeluurimisstaadiumis võib edasi kaevata menetleja otsuse peale, millega:

[...]

2) keelatakse teatud kutsealal tegutsemine;

3) keelatakse lahkuda riigi territooriumilt;

[...]

(2) Käesoleva artikli lõikes 1 nimetatud otsuse peale võib edasi kaevata ainult siis, kui isik, kelle suhtes piiravat meedet rakendatakse, suudab tõendada, et selle meetme tingimusi ei saa tema suhtes täide viia. Kaebuse võib esitada kohtule, mis vastutab inimõiguste järgimise kontrolli eest, isik ise, tema kaitsja või esindaja seitsme päeva jooksul alates piirava meetme rakendamise otsuse koopia kättesaamisest.

(3) Inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutav kohus vaatab kaebuse läbi kirjalikus menetluses kolme tööpäeva jooksul. Kohus küsib vajaduse korral uurimisasutuselt isikult või kaebuse esitanud isikult toimiku dokumente ja selgitusi.

(4) Inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutav kohus võib otsusega kaebuse rahuldamata jätta või kohustada uurimisasutust rakendatud piiravat meedet või mõnda selle sätetest kolme tööpäeva jooksul muutma, või määrata kindlaks kautsjoni suuruse.

(5) Üks inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutava kohtu otsuse koopia saadetakse uurimisasutusele, isikule, kelle suhtes on kõnealune piirav meede võetud, ja kaebuse esitanud isikule. Selle otsuse peale ei saa edasi kaevata.“

11. Kriminaalmenetluse seadustiku artikli 375 lõikes 1 on sätestatud:

„(1) Kriminaalmenetluse toimumise ajal kehtib kohtutoimiku dokumentidele juurdluse konfidentsiaalsus ja nendega on lubatud tutvuda kriminaalmenetluse eest vastutavatel ametnikel ning samuti isikutel, kellele viimased kõnealuseid dokumente vastavalt käesoleva seadusega ette nähtud menetlusele näitavad.“

2. Lāti Panga seadus

12. Lāti Panga seaduse (likums par Latvijas Banku) artiklis 22 on sätestatud:

„Lāti Panga presidendi nimetab ametisse parlament vähemalt kümne parlamendiliikme ettepanekul.

Lāti Panga asepresidendi ja nõukogu liikmed nimetab ametisse parlament Lāti Panga presidendi ettepanekul.

Lāti Panga presidendi, asepresidendi ja nõukogu liikmete ametiaeg on kuus aastat. Kui nõukogu liige lahkub ametist enne ametiaja lõppu, nimetatakse uus Lāti Panga nõukogu liige ametisse kuueks aastaks.

Parlament võib *Lāti Panga presidendi, asepresidendi ja nõukogu liikmed* enne käesoleva artikli kolmandas lõigus ette nähtud ametiaja lõppu ametist vabastada ainult järgmistel juhtudel:

1. vabatahtlik ametist lahkumine;
2. tõsine üleastumine [EKPS ja EKP põhikirja] artikli 14.2 tähenduses;
3. *muud ametist vabastamise põhjused*, mis on ette nähtud [EKPS ja EKP põhikirja] artiklis 14.2.

Käesoleva artikli neljanda lõigu punktis 2 osutatud juhul võib parlament otsustada Lāti Panga presidendi, asepresidendi ja nõukogu liikmed ametist vabastada pärast süüdimõistva kohtuotsuse jõustumist.

Lāti Panga president võib parlamendi otsuse peale tema ametist vabastamise kohta edasi kaevata [EKPS ja EKP põhikirja] artiklis 14.2 ette nähtud korras. Lāti Panga asepresident või nõukogu liige võib pöörduda parlamendi otsuse peale enda ametist vabastamise kohta haldusmenetluse seadustikus ette nähtud kohtusse.“

3. Korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise büroo seadus

13. Korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise seaduse (Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums) artikli 2 lõigetes 1 ja 2 on ette nähtud:

„(1) Büroo on otsese halduse asutus, mis täidab käesolevas seaduses ette nähtud korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise ülesandeid [...]

(2) Büroo üle teostab kontrolli ministrite nõukogu. Ministrite nõukogu teostab institutsioonilist kontrolli peaministri kaudu. Kontroll hõlmab peaministri õigust kontrollida büroo juhi haldusotsuste õiguspärasust ja tühistada õigusvastased otsused, ning õigusvastase tegevusetuse tuvastamise korral anda korraldus teha otsus. Ministrite nõukogu kontrolliõigus ei puuduta büroo otsuseid, mis tehakse käesoleva seaduse artiklites 7, 8, 9 ja 9¹ nimetatud ülesannete täitmisel.“

14. Korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise seaduse artikli 8 lõike 1 punkt 2 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Büroo täidab korruptsiooni vastu võitlemise raames järgmisi ülesandeid:

[...]

2) teostab uurimist ja operatiivtegevust, et tuvastada karistusseadustikus ette nähtud süütegusid, mis on toime pandud avalik-õiguslike institutsioonide teenistuses, kui need süüteod on seotud korruptsiooniga.“

III. Kohtuvaidluse taust

15. Ilmārs Rimšēvičs nimetati 31. oktoobril 2013 parlamendi otsusega Läti Panga presidendi ametikohale uueks 6-aastaseks ametiajaks alates 21. detsembrist 2013 kuni 21. detsembrini 2019.

16. Pärast 15. veebruaril 2018 KNABi algatatud eeluurimist põhjusel, et I. Rimšēvičsit kahtlustati Läti Panga presidendi ametiseisundis altkäemaksu nõudmise ja võtmise süüteo toimepanemises, peeti ta 17. veebruaril 2018 kinni.

17. I. Rimšēvičs vabastati 19. veebruaril 2018 kautsjoni vastu. Samal päeval võttis KNABi uurimisosakonna juhataja asetäitja vastu I. Rimšēvičsi kahtlustatavaks tunnistamise otsuse, milles olid üksikasjalikult kirjeldatud viimasele süüks pandavad faktilised asjaolud ja olemasolevad tõendid, ning otsuse, millega viimase suhtes kehtestati mitmed piiravad meetmed, lisaks kautsjoninõudele nimelt keeld tegutseda teatavatel ametlikel tegevusaladel, eelkõige Läti Panga presidendi ametikohal, teatavatele isikutele lähenemise keeld ja ilma eelneva loata riigist lahkumise keeld. Täpsustati, et need piiravad meetmed peaksid jääma jõusse eeluurimise ajaks ja seni, kuni neid muudetakse või need tühistatakse.

18. 27. veebruaril 2018 jättis Rīgas rajona tiesa (Rīa rajoonikohus, Läti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutav kohtunik rahuldamata kaebuse, mille I. Rimšēvičs oli esitanud KNABi kehtestatud kahe piirava meetme, nimelt teatavatel ametlikel tegevusaladel tegutsemise keelu ja riigist ilma loata lahkumise keelu peale.

19. KNABi uurimisosakonna juhataja asetäitja võttis 1. juunil 2018 vastu uue otsuse I. Rimšēvičsi kahtlustatavaks tunnistamise kohta, täiendatult uute asjaoludega.

20. 28. juunil 2018 tegi Läti Vabariigi riigiprokuratuuri prokurör otsuse võtta I. Rimšēvičs kriminaalvastutusele (süüdistuse esitamine).

21. 20. juulil 2018 andis Euroopa Kohtu asepresident Läti Vabariigile korralduse võtta vajalikud meetmed, et peatada I. Rimšēvičsi suhtes võetud piiravad meetmed kuni kohtuasjas C-238/18 lõpliku otsuse tegemiseni, kuivõrd need meetmed takistavad viimasel nimetada asendusliige teda asendama Euroopa Keskpanga nõukogus⁸.

22. Läti Vabariigi riigiprokuratuuri prokurör võttis 25. juulil 2018 vastu otsuse, millega muudeti I. Rimšēvičsi suhtes võetud piiravate meetmete tingimusi. I. Rimšēvičs esitas 1. augustil 2018 kaebuse, milles ta vaidlustas muudetud piiravad meetmed. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Rīa linna Vidzeme piirkonnakohus, Läti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutav kohtunik rahuldas 22. augustil 2018 I. Rimšēvičsi kaebuse osaliselt. Läti Vabariigi riigiprokuratuuri prokurör võttis 28. augustil 2018 vastu otsuse, millega muudeti I. Rimšēvičsi suhtes võetud piiravate meetmete tingimusi uuesti.

⁸ Vt käesoleva ettepaneku punkt 31.

IV. Menetlused Euroopa Kohtus ja poolte nõuded

23. I. Rimšēvičs esitas 16. märtsil 2018 Euroopa Kohtu kantseleisse esitatud hagiavaldusega hagi kohtuasjas C-202/18.

24. I. Rimšēvičs palub Euroopa Kohtul:

- 1) tuvastada, et hageja vabastati korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise büroo otsusega, mis võeti Läti Vabariigi nimel vastu 19. veebruaril 2018 ja millega kehtestati piiravad meetmed, Latvijas Banka (Läti Pank) presidendi ametist õigusvastaselt;
- 2) tunnistada korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise büroo otsusega, mis võeti Läti Vabariigi nimel vastu 19. veebruaril 2018 ja millega kehtestati hageja suhtes piirav meede (teatud kutsealal tegutsemise keeld, millega hagejal keelati täita Latvijas Banka (Läti Pank) juhataja ametiülesandeid ja volitusi), kehtestatud piirav meede õigusvastaseks;
- 3) tuvastada, et korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise büroo otsusest, mis võeti Läti Vabariigi nimel vastu 19. veebruaril 2018 ja millega kehtestati piirav meede, tulenevaid piiranguid Euroopa Keskpanga nõukogu liikme kohustuste ja volituste täitmisele on hagejale kohaldatud õigusvastaselt.

25. Kostja vastuses kohtuasjas C-202/18 palub Läti Vabariik Euroopa Kohtul jätta I. Rimšēvičsi hagi tervikuna rahuldamata.

26. EKP esitas 3. aprillil 2018 Euroopa Kohtu kantseleisse esitatud hagiavaldusega hagi kohtuasjas C-238/18.

27. EKP palub Euroopa Kohtul:

- 1) kohustada Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 24 esimese lõigu ja Euroopa Kohtu kodukorra artikli 62 alusel Läti Vabariiki esitama kogu asjakohane teave uurimiste kohta, mida viib KNAB praegu läbi Läti Panga presidendi suhtes, ja
- 2) tuvastada EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 alusel, et Läti Vabariik on rikkunud selle õigusnormi teist lõiku, kuna:
 - Läti Panga president vabastati ametist ilma sisulistes küsimustes sõltumatu kohtu tehtud süüdimõistva kohtuotsuseta, ja
 - kui Läti Vabariigi esitatud andmed seda kinnitavad, ei ole erandlikke asjaolusid, mis võiksid käesoleval juhul õigustada asjaomase isiku ametist vabastamist;
- 3) mõista kohtukulud välja Läti Vabariigilt.

28. Lisaks palus EKP Euroopa Kohtu kantseleisse oma hagiavaldusega samal päeval esitatud eraldi dokumentidega Euroopa Kohtul kohaldada kohtuasjas C-238/18 kodukorra artikli 53 lõike 4 ja artikli 133 kohaselt kiirendatud menetlust ning esitas ELTL artikli 279 ja kodukorra artikli 160 alusel ajutiste meetmete kohaldamise taotluse, mis registreeriti numbriga C-238/18 R.

29. Kostja vastuses kohtuasjas C-238/18 palub Läti Vabariik Euroopa Kohtul EKP hagi tervikuna rahuldamata jätta.

30. Euroopa Kohtu president otsustas 12. juuni 2018. aasta kohtumäärustega Rimšēvičs vs. Lāti⁹ ja EKP vs. Lāti¹⁰ kohaldada kodukorra artikli 133 alusel kohtuasjadele C-202/18 ja C-238/18 kiirendatud menetlust.

31. Euroopa Kohtu asepresident andis 20. juuli 2018. aasta ajutisi meetmeid käsitleva määrusega EKP vs. Lāti¹¹ Lāti Vabariigile korralduse võtta vajalikud meetmed, et peatada kuni kohtuasja C-238/18 lõpetava otsuse tegemiseni piiravad meetmed, mille KNAB võttis 19. veebruaril 2018 I. Rimšēvičsi suhtes, kuivõrd need meetmed takistavad viimasel nimetada asendusliiget ennast asendama EKP nõukogu liikmena. Ajutiste meetmete kohaldamise taotlus jäeti ülejäänud osas rahuldamata ja kohtukulude küsimus jäeti edaspidiseks lahendamiseks.

32. Ühine kohtuistung kohtuasjades C-202/18 ja C-238/18 peeti 25. septembril 2018.

33. Euroopa Kohus palus ühisel kohtuistungil Lāti Vabariigil esitada talle kaheksa päeva jooksul kõik I. Rimšēvičsi suhtes kehtestatud piiravate meetmete põhjendamiseks vajalikud dokumendid ja tema kriminaalvastutusele võtmise otsus.

34. 2. oktoobril 2018 esitas Lāti Vabariik 28. juuni 2018. aasta otsuse I. Rimšēvičsi kriminaalvastutusele võtmise kohta ning veel 43 dokumenti. Need dokumendid saadeti I. Rimšēvičsile ja EKP-le, kes esitasid oma seisukohad 19. oktoobril 2018.

V. Õiguslik hinnang

35. Käesolevad kohtuasjad on esimesed EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 alusel algatatud kohtuasjad. Seepärast on asjakohane määrata kindlaks selle õigusnormi alusel algatatud hagide piiritlemise teatavad aspektid (A), enne kui käsitleda käesoleval juhul I. Rimšēvičsi ja EKP esitatud hagide vastuvõetavust (B) ja seejärel sisulisi küsimusi (C).

A. EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud hagi piiritlemine

1. Hagi laad

36. EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud õiguskaitsevahend on õiguskaitseüsteemis liidu kohtus *sui generis* õiguskaitsevahend, sest see annab riigi keskpanga juhatajale ja EKP-le¹² võimaluse pöörduda riigi ametiasutuse akti kohtulikuks kontrollimiseks otse Euroopa Kohtusse.

37. Riikide keskpankadel on mõistagi EKPSis ja liidu rahapoliitika rakendamises oluline roll. Nad jäävad aga, samamoodi nagu teised liikmesriikide organid, kellele on ülesandeks tehtud liidu õiguse rakendamine, oma koosseisu ja toimimise osas riigisisese õiguse kohaldamisalasse. ELTL artikliga 131 ja EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14 kehtestatud raamistikus kuulub seega liikmesriikide keskpankade juhatajate ametisse nimetamise ja ametist vabastamise eeskirjade vastuvõtmine ja kohaldamine liikmesriikide pädevusse.

⁹ C-202/18, ei avaldata, EU:C:2018:489.

¹⁰ C-238/18, ei avaldata, EU:C:2018:488.

¹¹ C-238/18 R, ei avaldata, EU:C:2018:581.

¹² EKPS ja EKP põhikirja artikli 35.5 kohaselt teeb üldjuhul EKP otsuse pöörduda Euroopa Liidu Kohtu poole EKP nõukogu. Selle põhikirja artiklis 14.2 on seevastu sätestatud, et selles õigusnormis ette nähtud hagi võib esitada asjassepuutuv juhataja või EKP *nõukogu*. Tuleb siiski arvesse võtta, et EKPS ja EKP põhikirja artikkel 14.2 kajastab ainult EKP nõukogu sisemist pädevust otsustada esitada hagi ega anna EKP nõukogule õigust esitada hagi EKP tervikuna asemel. Seepärast on õige, et käesoleval juhul esitas kohtuasjas C-238/18 hagi EKP, märkides seejuures, et otsuse pöörduda Euroopa Kohtusse tegi EKP nõukogu.

38. Kas EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud õiguskaitsevahendit tuleb seega analüüsida tühistamishagina, kuigi EL toimimise lepingu õiguskaitsevahendite süsteemis on tühistamishagi põhimõtteliselt reserveeritud liidu organite aktide vaidlustamiseks?¹³ Või tuleb seda käsitada, samamoodi nagu liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi, hagina nõudega tuvastada, et liikmesriik on rikkunud oma kohustusi, kuigi üldjuhul on niisuguse rikkumise korral liidu kohtu poole pöörduma volitatud Euroopa Komisjon ja teised liikmesriigid?¹⁴

39. Lisaks kaalul olevatele teoreetilistele küsimustele ei ole vähetähtsad ka käesolevate hagide laadi küsimusele antava vastuse praktilised tagajärjed: kui Euroopa Kohus tühistaks KNABi otsuse, millega rakendati I. Rimševiči suhtes vaidlusaluseid piiravaid meetmeid, võiks viimane kohe pärast Euroopa Kohtu otsuse tegemist ametisse naasta. Seevastu, kui Euroopa Kohus üksnes tuvastaks, et kõnealused meetmed on EKPS ja EKP põhikirjaga vastuolus, siis oleks Läti Vabariik kohustatud võtma vajalikud meetmed, et tagada Euroopa Kohtu otsuse rakendamine oma riigisisises õiguskorras.

40. Nagu tuleneb nende nõuete sõnastusest ja nagu nad kohtuistungil kinnitasid, tahavad I. Rimševičs ja EKP, et Euroopa Kohus tuvastaks kohtuotsusega, et kuna Läti Vabariik rakendas I. Rimševiči suhtes vaidlusaluseid piiravaid meetmeid, siis on ta rikkunud EKPS ja EKP põhikirja artiklit 14.2. Pärast niisugust Euroopa Kohtu tuvastavat kohtuotsust tuleks Läti ametiasutustel võtta vajalikud meetmed selle rakendamiseks riigis.

41. Selleks et määrata kindlaks EKPS ja EKP põhikirja artikliga 14.2 ette nähtud hagi laad ning samuti Euroopa Kohtu ülesanne, kui tema poole pöördutakse selle õigusnormi alusel, tuleb arvestada mitte üksnes selle õigusnormi sõnastust, vaid ka konteksti, ning selle õigusaktiga, mille osaks säte on, taotletavaid eesmärgi¹⁵ ning selle kujunemislugu¹⁶.

a) Sõnastus ja kujunemislugu

42. Esiteks ei ole keskpanga juhataja ametist vabastamise otsuse kohtulikuks kontrollimiseks Euroopa Kohtu poolt algatatud hagi laadi EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 sõnastuses täpsustatud.

43. Tõsi küll, mõnes keeleversioonis, nimelt prantsuse keeles on EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud hagi juhataja ametist vabastamise otsuse „vastu“ („contre“), nagu ka ELTL artikli 263 lõigus 4 on ette nähtud hagi „akti vastu“ („contre les actes [...]“)¹⁷. Lisaks on EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 enamikus keeleversioonides hagi algatamise alus „aluslepingute või mõne [nende] kohaldamist puudutava õigusnormi rikkumine“, nagu ka viimane lause tähtaja kohta praktiliselt identsed ELTL artikli 263 lõigete 2 ja 6 samasuguse sõnastusega.

13 Vt selle kohta 5. oktoobri 1983. aasta kohtumäärus Chatzidakis Nevas vs. Caisse des juristes à Athènes (142/83, EU:C:1983:267, punktid 3 ja 4), ja 30. juuni 1993. aasta kohtuotsus parlament vs. nõukogu ja komisjon (C-181/91 ja C-248/91, EU:C:1993:271, punkt 12).

14 Üldkohtu 23. jaanuari 1995. aasta määrus Bilanzbuchhalter vs. komisjon (T-84/94, EU:T:1995:9, punkt 26). Vt EKP eripädevuse kohta Euroopa Kohtusse pöördumiseks nõudega tuvastada ELTL artikli 271 punkti d alusel, et riigi keskpank on oma kohustusi rikkunud, käesoleva ettepaneku 25. joonealune märkus.

15 Vt *ex multis* 14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 61); 14. jaanuari 2016. aasta kohtuotsus Vodafone (C-395/14, EU:C:2016:9, punkt 40) ja 25. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus komisjon vs. Tšehhi Vabariik (C-314/16, EU:C:2018:42, punkt 47).

16 Vt minu seisukoht kohtuasjas Pringle (C-370/12, EU:C:2012:675, punktid 127–131); 27. novembri 2012. aasta kohtuotsus Pringle (C-370/12, EU:C:2012:756, punkt 135), minu ettepanek kohtuasjas Inuit Tapiriit Kanatami jt vs. parlament ja nõukogu (C-583/11 P, EU:C:2013:21, punkt 32), ning 3. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus Inuit Tapiriit Kanatami jt vs. parlament ja nõukogu (C-583/11 P, EU:C:2013:625, punktid 59 ja 70).

17 Vt prantsuse keeles „[u]n recours contre la décision prise à cet effet peut être introduit“ (EKPS ja EKP põhikirja artikkel 14.2) võrreldes väljendusega „[t]oute personne [...] peut former [...] un recours contre les actes [...]“ (ELTL artikli 263 neljas lõik); hollandi keeles „[t]egen een besluit daartoe kan de betrokken president of de Raad van bestuur beroep instellen“ (EKPS ja EKP põhikirja artikkel 14.2) võrreldes väljendusega „[i]edere natuurlijke of rechtspersoon kan [...] beroep instellen tegen handelingen [...]“ (ELTL artikli 263 neljas lõik); saksa keeles „[g]egen einen entsprechenden Beschluss kann der betreffende Präsident einer nationalen Zentralbank oder der EZB-Rat [...] den Gerichtshof anrufen“ (EKPS ja EKP põhikirja artikkel 14.2) võrreldes väljendusega „[j]ede [...] Person kann [...] gegen [...] Handlungen [...] Klage erheben“ (ELTL artikli 263 neljas lõik); läti keeles „var apstrīdēt šo lēmumu“ (EKPS ja EKP põhikirja artikkel 14.2) võrreldes väljendusega „jebkura [...] persona [...] var celt prasību par tiesību aktu“ (ELTL artikli 263 neljas lõik).

44. EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 kujunemislugu arvestades näib siiski, et need terminoloogilised elemendid ei väljenda seadusandja tahtlikku valikut selle õigusnormiga ette nähtud hagi tühistamishagiks liigitamise kasuks.

45. Nii on ühelt poolt riikide keskpankade juhatajad koostanud EKPS ja EKP põhikirja, mis oli mõeldud lisamiseks Maastrichti lepingusse, ainult inglise keeles¹⁸.

46. Sellega seoses esitatud ettepanekud sisaldasid ainult sõnastust, mis on praegu endiselt ingliskeelse versiooni sõnastus, mille järgi juhataja ametist vabastamise otsuse peale „may be referred to the Court of Justice“¹⁹. Nii on see ka majandus- ja rahaliidu teemal 30. oktoobril 1991 toimunud valitsustevahelise konverentsi²⁰ eesistumise ettepaneku puhul.

47. Seega tuleneb asjaolu, et mõnes EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 keeleversioonis on nimetatud hagi ametist vabastamise otsuse „vastu“, tõlkejuhtudest. See ei tulene seega seadusandja otsusest näha selles õigusnormis sätestatud hagi ette tühistamishagina. Seda analüüsi kinnitab see, et paljudes EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 keeleversioonides puudub sõnastus, mis meenutab ELTL artikli 263 neljandat lõiku²¹.

48. Teiselt poolt sisaldab EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 redaktsioon Maastrichti lepingus olevat, mis võeti vastu 9.–11. detsembri 1991. aasta Euroopa Ülemkogul Maastrichtis ja seejärel allkirjastati 1992. aasta veebruaris, järgmiseks taanet, mille kohaselt võib hagi esitada „aluslepingute või mõne [nende] kohaldamist puudutava õigusnormi rikkumise alusel“, nagu ka viimast lauset hagi esitamise tähtaja kohta.

49. Need kaks elementi näivad kindlasti, isegi ingliskeelses versioonis, „laenatud“ ELTL artikli 263 teise ja kuuenda lõigu eelkäijatest. Eri versioonidele lisatud kommentaarid ja sellekohased arutelud²² ei sisalda siiski mingeid jälgi aruteludest keskpanga juhataja ametist vabastamise otsuse vastu ette nähtud hagi laadi üle.

18 Vt keskpankade juhatajate 27. novembri 1990. aasta ettepanek, mis on avaldatud Agence Europe'i väljaandes *Europe/Documents*, nr 1669/1670, 8.12.1990, lk 1, 6 PDF dokumendis (https://www.ecb.europa.eu/ecb/access_to_documents/document/cog_pubaccess/shared/data/ecb.dr.parcg2007_0005draftstatute.en.pdf?c34e41042567a5832ffd2adb7e5baa48), ning nende 26. aprilli 1991. aasta ettepanek (CONF-UEM 1613/91), lk 1, 12 PDF dokumendis (https://www.ecb.europa.eu/ecb/access_to_documents/document/cog_pubaccess/shared/data/ecb.dr.parcg2007_0010draftstatute.en.pdf?77031b02df114d03b2da29d4d1ccf33d).

19 Samas kui ELTL artikli 263 neljanda lõigu ingliskeelses versioonis on sätestatud, et „[a]ny natural or legal person may [...] institute proceedings against an act [...]“.

20 Vt majandus- ja rahaliidu teemalise valitsustevahelise konverentsi eesistumise 28. oktoobri 1991. aasta ettepanek [SN 3738/91 (UEM 82)], lk 47 PDF dokumendis (<http://ec.europa.eu/dorie/fileDownload.do?sessionId=Xy2HP92HJVCBrNG02Sws0jJ2QqCrpL968JIDwYGhB2GL1BTJ2Q1V1233738690?docId=409907&cardId=409907>).

21 Vt lisaks ingliskeelsetele versioonidele (käesoleva ettepaneku punkt 46 ja joonealune märkus 19) hispaaniakeelsed versioonid: „[e]l gobernador afectado o el Consejo de Gobierno podrán recurrir las decisiones al respecto ante el Tribunal de Justicia“ (EKPS ja EKP põhikirja artikkel 14.2) võrreldes väljendusega „[t]oda persona [...] podrá interponer recurso [...] contra los actos“ (ELTL artikli 263 neljas lõik); itaaliakeelsed versioonid: „[u]na decisione in questo senso può essere portata dinanzi alla Corte di giustizia“ (EKPS ja EKP põhikirja artikkel 14.2) võrreldes väljendusega „[q]ualsiasi persona [...] può proporre [...] un ricorso contro gli atti“ (ELTL artikli 263 neljas lõik); portugali keelsed versioonid: „[o] governador em causa ou o Conselho do BCE podem interpor recurso da decisão de demissão para o Tribunal de Justiça“ (EKPS ja EKP põhikirja artikkel 14.2) võrreldes väljendusega „[q]ualquer pessoa [...] pode interpor [...] recursos contra os atos [...]“ (ELTL artikli 263 neljas lõik), või veel taanikeelsed versioonid: „[e]n afgørelse om afskedigelse kan af den pågældende centralbankchef eller af Styrelsesrådet indbringes for Domstolen“ (EKPS ja EKP põhikirja artikkel 14.2) võrreldes väljendusega „[e]nhver [...] person kan [...] indbringe klage med henblik på prøvelse af retsakter [...]“ (ELTL artikli 263 neljas lõik).

22 Vt Van den Berg, C. C. A., *The Making of the Statute of the European System of Central Banks*, Amsterdam, 2005, lk 137 jj (EKPS ja EKP põhikirja artiklite 14.1 ja 14.2 teemaliste arutelude esitus, puudub täielikult viide aruteludele artiklis 14.2 ette nähtud hagi laadi üle) ning lk 495–497 (autor loetleb seal kõik konsulteeritud dokumendid ja selgitab, et ta osales isiklikult suuremas osas töörühma aruteludest [lk 496]); lisaks ei sisalda ka Agence Europe'i väljaande *Bulletin quotidien Europe* 1991. aasta novembri ja detsembri numbrid, mis sisaldavad muu hulgas teavet ministrite tasemel arutelude kohta majandus- ja rahaliidu teemal, mingeid jälgi arutelust EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud hagi üle.

50. Seepärast ei ole mingeid viiteid, millest saaks järeldada, et eelmistes punktides nimetatud kahe elemendi lisamine viimasel minutil²³ väljendaks seadusandja põhimõttelist valikut ELTL artiklis 263 ette nähtud hagi pealt kopeeritud tühistamishagi kasuks. Võib-olla on tähtaeg kehtestatud pigem kiiruse ja õiguskindluse huvides keskpanga juhataja ametist vabastamise vaidlustamise korral.

51. Niisugust tõlgendust toetab asjaolu, et EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14 ei ole ELTL artikliga 264 samaväärset sätet, mis määraks kindlaks kohtu ülesande ELTL artiklis 263 ette nähtud hagi korral, sätestades, et kui hagi on põhjendatud, tunnistab kohus vaidlustatud akti tühiseks.

b) Süstemaatiline ja teleoloogiline tõlgendus

52. Kuna EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 sõnastus ja kujunemislugu ei võimalda anda Euroopa Kohtule selgust selles õigusnormis ette nähtud hagi laadi kohta, tuleb võtta vaatluse alla selle õigusnormi üldine ülesehitus ja kontekst, millesse see säte kuulub, ning selle õigusnormiga taotletavad eesmärgid.

53. Arvestades aga aluslepingutes ette nähtud õiguskaitsevahendite struktuuri, ei ole loogiline analüüsida EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 õiguskaitsevahendit mitte tühistamishagina, vaid liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi sarnase tuvastamishagina.

54. Õiguskaitsevahendite süsteem liidu kohtutes hõlmab kahte omavahel küll ühendatud, aga siiski täiesti kindlalt eraldatud sfääri. Esimene on liidu institutsioonid, organid ja asutused, mille aktide seaduslikkuse üle teostab kontrolli ja mida võib tühistada liidu kohus. Tühistamispädevuse rakendamise tagajärjel liidu aktide sfääri õiguskord vahetult muutub: tühistatud akti õiguslikud tagajärjed lõpevad viivitamatult. Asjaolu, et ELTL artiklis 266 on ette nähtud, et kohtuotsuse täitmine võib eeldada muid meetmeid, mida on tühistatud akti andnud institutsioon kohustatud võtma, ei muuda selles tühistamishagi koosseisu kuuluvas tagajärjes midagi.

55. Seevastu teises sfääris, mis on liikmesriigid ning nende asutused ja institutsioonid, ei sekku liidu kohus riigisisest õiguskorda otseselt kujundades, vaid ainult tuvastades riigisisese akti või õigusliku olukorra vastuolu liidu õigusega ja asjaomasele liikmesriigile aluslepingutest tulenevate kohustustega. See olemuselt erinev kohtu sekkumine kajastab süsteemset erinevust liidu institutsioonide, organite ja asutuste sfääri ning liikmesriikide sfääri vahel: kui esimese puhul kuulub liidu kohus sellesse otseselt ja sekkub sellesse liidu institutsioonina, siis teise puhul jääb ta väljapoole sellest, mis on iga liikmesriigi puhul oma süsteem, kus riikide organid, sealhulgas kohtud, vastutavad tema kohtuotsuse rakendamise eest. Liikmesriikide sfääris on seega viimaste kohus muuta riigisisest õiguskorda, rakendades Euroopa Kohtu otsuste õiguslikud tagajärjed asjaomaste riigisiseste õigusaktide juriidilise olemasolu suhtes.

²³ Käesoleva ettepaneku punktides 46 ja 48 nimetatud kuupäevadest ja dokumentidest nähtub, et need elemendid lisati mõne nädala jooksul majandus- ja rahaliidu teemal 30. oktoobril 1991 toimunud valitsustevahelise konverentsi ja 9.–11. detsembri 1991. aasta Euroopa Ülemkogul Maastrichti lepingu vastuvõtmise vahelisel ajal.

56. Nimelt nende kahe sfääri lahususest tulenevalt esitataksegi Euroopa Kohtule EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 raames liikmesriigi otsus keskpanga juhataja ametist vabastamise kohta, mitte selle liikmesriigi hagiavaldus nõudega, et Euroopa Kohus vabastaks ise isiku ametist. Erinevalt sellest, mis on ette nähtud liidu institutsioonide liikmete puhul²⁴, puudub Euroopa Kohtul nimelt pädevus otsustada otseselt riikide keskpankade juhatajate ametist vabastamise üle, sest neid võivad ametisse nimetada ja ametist vabastada ainult liikmesriikide ametivõimud²⁵.

57. Seepärast on samuti kooskõlaline, et EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 on ette nähtud hagi esitamise alusena ainult aluslepingute või mõne nende kohaldamist puudutava õigusnormi rikkumine, mitte aga ka ELTL artikli 263 teises lõigus pädevuse puudumine, olulise menetlusnormi rikkumine või veel võimu kuritarvitamine. Need kolm viimast hagi esitamise alust ei ole nimelt keskpanga juhataja ametist vabastamise otsuse kontrollimiseks Euroopa Kohtu poolt asjassepuutuvad. See otsus kuulub formaalse õiguspärasuse ja otsusetegija pädevuse poolest liikmesriikide, nimelt riigisiseste õigusnormide ja liikmesriikide kohtute kontrolli sfääri. Euroopa Kohus kontrollib ainult seda, kas EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 juhataja ametist vabastamiseks seatud tingimused on täidetud²⁶.

58. Liidu kohtu tühistamispädevuse rakendamine EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud hagi raames tähendaks seega liidu sfääri ja liikmesriikide sfääri omavahel segi ajamist.

59. Euroopa Kohtule juhataja alusetult ametist vabastamise otsuse tühistamise pädevuse andmine oleks kindlasti väga tõhus relv EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 eesmärgi, nimelt riikide riikide keskpankade juhatajate sõltumatuse tagamise eesmärgi kaitsmiseks.

60. Liikmesriigi ametiasutuse akti tühistamine oleks siiski mitte üksnes ebatavaline, vaid ka äärmiselt kaugele ulatuv sekkumine liikmesriikide menetlusautonoomia pädevusalasse. Arvestades aga ELL artiklites 4 ja 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõtte ja kohtualluvuse määramise põhimõtte põhiseaduslikku tähtsust, peaks niisuguse sekkumise võimalus olema ette nähtud aluslepingutega.

61. Lisaks ei vähenda asjaolu, et liidu kohtul tuleb teha ainult tuvastav otsus, mitte tühistamisotsus, kuidagi tema sekkumise juriidilist jõudu: liikmesriigid on, samamoodi nagu liidu institutsioonid, organid ja asutused, kohustatud tema kohtuotsuseid järgima.

62. Seega, kui Euroopa Kohus tunnustab EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud hagi raames juhataja ametist vabastamise otsuse pigem vastuvõetamatuks, mitte ei tühista seda, siis on liikmesriigid ikkagi kohustatud võtma viivitamatult Euroopa Kohtu otsuse järelmeetmed. Vastasel korral võib komisjon algatada ELTL artiklites 258–260 ette nähtud menetluse, mis on aluslepingutega ette nähtud vahend selleks, et sundida liikmesriike oma kohustusi täitma.

2. Kohtuasja kostja

63. EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud hagi käsitlemine tuvastamishagina, mis juhendub liikmesriigi kohustuste rikkumise hagist, on kooskõlaline ka selle praktikas rakendamise seisukohast.

24 Vt eelkõige komisjoni kohta ELTL artikkel 247 (Euroopa Kohus [võib komisjoni liikmed] nõukogu avalduse või komisjoni avalduse põhjal ametist tagandada); Euroopa Liidu Kohtu kohta Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 6 esimene lõik (kohtuniku võib ametist tagandada [...]) Euroopa Kohtu kohtunike ja kohtujuristide üksmeelse arvamuse kohaselt); EKP juhataja kohta EKPS ja EKP põhikirja artikkel 11.4 (võib Euroopa Kohus [juhataja liikme] EKP nõukogu või juhataja taotluse põhjal ametist tagandada); Euroopa Liidu Kontrollikoja kohta ELTL artikli 286 lõige 6 (kontrollikoja liiget võib ametist vabastada [...]) Euroopa Kohus kontrollikoja taotluse põhjal); Euroopa Ombudsmani kohta ELTL artikli 228 lõige 2 (Euroopa Kohus võib Euroopa Parlamendi taotlusel ombudsmani ametist tagandada).

25 Vastupidi EKP juhataja liikmetele (vt eelmine joonealune märkus), kes nimetatakse ametisse EKPS ja EKP põhikirja artiklis 11 ette nähtud korras ja kuuluvad seega liidu sfääri, ei saa EKP seega nõuda otse keskpankade juhatajate, kes on EKP nõukogu liikmed, ametist vabastamist. Kui EKP leiab, et riigi keskpanga juhataja tuleks ametist vabastada, oleks mõeldav, et ta kasutab ELTL artikli 271 punkti d, mis lubab tal pöörduda Euroopa Kohu poole liikmesriigi kohustuste rikkumise hagiga riigi keskpanga vastu, kui ta leiab, et see pank on rikkunud mõnda talle aluslepingutest tulenevat kohustust.

26 Vt selle kohta käesoleva ettepaneku punktid 151–160.

64. Nii ei ole EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 täpsustatud, kes on selles ette nähtud hagi raames kohtuasja kostja.

65. Nendel tingimustel saab liikmesriigi kohustuste rikkumise hagit lähtudes asuda seisukohale, et hagi seoses riigi keskpanga juhataja ametist vabastamise otsusega tuleb esitada asjaomase liikmesriigi vastu tervikuna, kellele on omistatavad kõigi tema organite ja haldusasutuste teod. Seega tuleb oma keskpanga juhataja ametist vabastamise otsuse eest kostjaks olla liikmesriigil ning samuti tagada Euroopa Kohtu järgneva kohtuotsuse rakendamine oma riigisisestes õigussuhetes.

66. Kujutleda, et Euroopa Kohtu suhtluspartner ei oleks mitte liikmesriik tervikuna, vaid tema ametiasutus, kes vastutab vaidlusaluse meetme võtmise eest – nagu see võiks olla tühistamishagist juhinduva hagi puhul – näiks pealegi keeruline. Kas Euroopa Kohtu ülesanne oleks teha liikmesriigi tasandil kindlaks, kes on teinud juhataja ametist vabastamise otsuse, või koguni kindlaks määrata, kas liikmesriigi ametiasutusel on riigisisese õiguse alusel liikmesriigi omast erinev iseseisev õigusvõime, mis võimaldaks teda kohtusse kaevata? Ja mis juhtuks, kui keskpanga juhataja ametist vabastamise otsuse ei ole teinud haldusasutus, vaid asjaomase liikmesriigi parlament või kohus? Need mõttekohad näitavad kõnekalt, kui ebapraktiline on kaevata liikmesriigi ametiasutuse aktide tühistamiseks Euroopa Kohusse otse see ametiasutus.

67. Sellest järeldub, et I. Rimševičs ja EKP esitasid õigesti oma hagrid Läti Vabariigi vastu.

3. Vahejärelalus

68. Eespool öeldust tulenevalt tuleb käesolevaid hagisid käsitada hagidena, millega nõutakse, et Euroopa Kohus tuvastaks, et kuna Läti Vabariik võttis I. Rimševičsi suhtes piiravad meetmed, mis takistavad tal täita Läti Panga presidendi ülesandeid, siis on ta rikkunud EKPS ja EKP põhikirja artiklist 14.2 tulenevaid kohustusi.

B. Euroopa Kohtu pädevus arutada I. Rimševičsi suhtes KNABi rakendatud piiravaid meetmeid

1. Euroopa Kohtu pädevus

69. Kuna EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 on nimetatud „Euroopa Kohut“, kuulub selle õigusnormiga ette nähtud hagi Euroopa Liidu Kohtu siseselt Euroopa Kohtu, mitte Üldkohtu pädevusse.

70. Vastavalt ELL artiklile 19 tähistavad nimelt terminid „Euroopa Kohus“ ja „Üldkohus“ kahte kohut, mis moodustavad institutsiooni „Euroopa Liidu Kohus“. EKPS ja EKP põhikiri on selle terminoloogiaga kooskõlas, sest selle artiklites 35 ja 36 on EKP menetluse puhul teistes liidu kohtutes peale nimetatud põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud menetluse või muudes erimenetlustes „Euroopa Liidu Kohut“. Järelikult kehtivad EKP üldistes kohtumenetlustes liidu kohtutes tavapäraseid pädevuse jaotuse eeskirjad.

71. Pealegi on EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud spetsiifilise hagi arutamise pädevuse määramine Euroopa Kohtule õigustatud, arvestades keskpankade juhatajate sõltumatuse põhiseaduslikku tähtsust²⁷ ja nende ametist vabastamisega seotud küsimuste poliitilist tundlikkust. Lõpuks räägib vajadus lahendada vaidlus seoses juhataja ametist vabastamise otsusega kiiresti, selleks et tagada EKPS ja EKP nõuetekohane toimimine, niisugust otsust puudutava hagi jaoks kahekordse kohtuastme kehtestamise vastu.

²⁷ Vt käesoleva ettepaneku punkt 5.

2. I. Rimšēvičsi suhtes ametist vabastamisena EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 tähenduses rakendatud meetmed

72. Läti Vabariik väidab, et Euroopa Kohtul puudub pädevus arutada I. Rimšēvičsi suhtes KNABi rakendatud piiravaid meetmeid EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 alusel, sest need meetmed ei kujuta endast ametist vabastamist selle õigusnormi tähenduses. Tema sõnul on nende meetmete ainueesmärk võimaldada uurimise nõuetekohast käiku ning need on üksnes ajutised ja neid kohaldatakse piiratud ajaks. Seepärast võidakse neid tema sõnul Läti kriminaalmenetluse seadustiku artikli 249 lõike 1²⁸ alusel igal ajal muuta või need tühistada, ja vastavalt selle seadustiku artikli 389 lõike 1 punktile 4 ei või need kesta kauem kui 22 kuud. Seevastu mõiste „ametist vabastamine“ EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 tähenduses tähendab tema sõnul juriidilise ja institutsioonilise sideme katkestamist asjaomase töötaja ja institutsiooni vahel. Niisugust sideme katkestamist I. Rimšēvičsi suhtes võib aga Läti Panga seaduse²⁹ artikli 22 alusel otsustada ainult Läti parlament.

73. EKP ja I. Rimšēvičs väidavad vastupidi, et viimase suhtes KNABi rakendatud piiravad meetmed takistavad tal tegelikult täita Läti Panga presidendi ja EKP nõukogu liikme ülesandeid. Seepärast tuleks EKPS ja EKP põhikirja artiklile 14.2, mille eesmärk on nende sõnul tagada riikide keskpankade juhatajate sõltumatus igasugusest liikmesriikide surveavaldusest, kasuliku mõju andmiseks asuda seisukohale, et Euroopa Kohus võib nimetatud õigusnormi alusel teha vaidlusaluste meetmete suhtes kohtulikku kontrolli.

74. See viimane argument on minu jaoks veenev.

75. Seepärast ja ilma et oleks vaja, et Euroopa Kohus määratleks käesoleval juhul ammendavalt mõiste „ametist vabastamine“ EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 tähenduses, piisab sellest, kui tuvastada, et see õigusnorm kaotaks oma kasuliku mõju, kui niisugused meetmed, nagu KNAB rakendas 19. veebruari 2018. aasta otsusega I. Rimšēvičsi suhtes, ei kuuluks selle normi kohaldamisalasse.

76. Nagu juba märgitud, on EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 eesmärk tagada riikide keskpankade juhatajate ja EKP nõukogu, s.o selle panga peamise otsustusorgani sõltumatus kui tingimata vajalik hindade stabiilsuse, liidu ja EKPSi majandus- ja rahapoliitika peamise eesmärgi³⁰ tingimus. Riikide keskpankade juhatajate sõltumatus aga nõuab, et riikliku meetme põhjendatust saaks Euroopa Kohus kontrollida, kui selle meetme konkreetne tagajärg on takistada juhatajal oma kohustuste täitmist, sõltumata selle meetme vormist riigisiseses õiguses. Vastavalt eespool EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud hagi esitamise aluse kohta öeldule³¹ ei ole muide Euroopa Kohtu ülesanne kontrollida, kas meede, mis mõjutab riigi keskpanga juhataja kohustuste täitmist, vastab riigisiseses õiguses vormiliselt ametist vabastamisele või kas nimetatud õiguses selleks ette nähtud menetlusi on järgitud³².

77. Ilma et mõistet „ametist vabastamine“ EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 tähenduses oleks tingimata vaja ammendavalt määratleda, on see ikkagi liidu õiguse autonoomne mõiste, mis ei ole selle kohaldamisala määramiseks seotud mitte meetme vormi ja selle staatusega riigisiseses õiguses, vaid meetme sisu ja konkreetsete tagajärgedega.

28 Vt käesoleva ettepaneku punkt 9.

29 Vt käesoleva ettepaneku punkt 12.

30 Vt käesoleva ettepaneku punkt 5.

31 Vt käesoleva ettepaneku punkt 57.

32 Vt selle kohta ka käesoleva ettepaneku punktid 151–160.

78. Selles suhtes on EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 prantsus- ja läti keelses versioonis, nagu ka teistes selle õigusnormi keeleversioonides, kahtlemata kasutatud termineid, mis annavad mõista, et asjaomase juhataja ülesannetes või ametikohal töötamine või ametiaeg lõpetatakse³³. Seda tõsiasi ei leevenda, nagu märgib EKP, asjaolu, et aluslepingu sätetes, mis käsitlevad liidu teatud institutsioonide või organite liikmete sundvabastamist ametist, on nimetatud pigem „ametist tagandamist“ kui „ametist vabastamist“, mis rõhutab EKP sõnul seda, et viimati nimetatud mõiste on üldisem³⁴. See viimane argument ei leia muide kinnitust kõikides keeleversioonides.

79. Meetme ajutisus või asjaolu, et meetme tagajärjel ei katke asjaomase juhataja ja riigi keskpanga juriidiline ja institutsionaalne side lõplikult, ei takista siiski seda meedet kvalifitseerida ametist vabastamiseks EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 tähenduses, kui meetme tagajärg on tegelikult takistada juhatajal oma ametiülesandeid täita. Vastasel juhul võiksid liikmesriigid nimetatud õigusnormis sätestatud keelust kõrvale hiilida, võttes meetmeid, mida ei kvalifitseerita vormiliselt ametist vabastamiseks, aga millel on praktikas samaväärne mõju. Veelgi enam, nagu märgib õigustatult EKP, võib näiliselt ajutine meede osutuda lõplikuks, kui selle õigusmõjud kestavad kuni asjaomase juhataja ametiaja lõpuni. Pealegi, nagu märgivad nii EKP kui ka I. Rimševičs, kujutab isegi ajutine kohustuste täitmise takistamine riigi keskpanga juhatajale surve avaldamist ja seega ohtu viimase sõltumatusele, mida püütakse EKPS ja EKP põhikirja artikliga 14.2 just ära hoida.

80. Sellest järeldub, et käesoleval juhul I. Rimševičsi suhtes KNABi 19. veebruari 2018. aasta otsusega võetud piiravad meetmed, nimelt Läti Panga presidendi ametikohal töötamise keeld ning riigist ilma eelneva loata lahkumise keeld (kuivõrd selle tagajärjel takistatakse I. Rimševičsil minna EKP nõukogu koosolekutele), tuleb kvalifitseerida ametist vabastamiseks EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 tähenduses. Selles suhtes ei oma tähtsust asjaolu, millele tugineb Läti Vabariik, et I. Rimševičsile kehtestatud keelud ei ole takistanud Läti Panga toimimist, oletades, et see on tõendatud. EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 eesmärk on kaitsta riikide keskpankade juhatajate ning nende ameti EKPSis ja EKPis institutsionaalset ja isiklikku sõltumatust, mitte ainult riikide keskpankade igapäevast nõuetekohast toimimist.

81. Täielikkuse huvides on kohane märkida, et Läti Vabariik ei või õigusega tugineda ELTL artiklile 276, et vaidlustada Euroopa Kohtu pädevust käesoleval juhul. Vastavalt ELTL artiklile 276 ei ole vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala käsitleva ELTL kolmanda osa V jaotise 4. („Õiguslane koostöö kriminaalasjades“) ja 5. peatüki („Politseikoostöö“) sätetega seotud volituste teostamisel Euroopa Liidu Kohus pädev kontrollima liikmesriigi politsei või muu õiguskaitseorgani korraldatud operatsioonide põhjendatust või proportsionaalsust ega seda, kuidas liikmesriigid teostavad oma vastutust avaliku korra ja sisejulgeoleku tagamisel.

82. Ent käesoleval juhul kõne all olevad meetmed ei kuulu – nagu Euroopa Kohtu asepresident juba tuvastas³⁵ – liikmesriikide õiguslase koostöö valdkonda kriminaalasjades ega nende politseikoostöö valdkonda. Järelikult ei ole ELTL artikliga 276 vastuolus, kui Euroopa Kohus kontrollib käesolevate kohtuasjade raames piiravaid meetmeid, mida rakendas I. Rimševičsi suhtes KNAB, EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 seatud kriteeriumide seisukohast.

33 Vt lisaks EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 prantsus- („[u]n gouverneur ne peut être relevé de ses fonctions“) ja läti keelsele („Tikai tad, ja vaditājs vairs neatbilst nosacījumiem, kas vajadzīgi pienākumu veikšanai, vai ir izdarījis smagu pārkāpumu, viņu var atbrīvot no amata“) versioonile näiteks ka selle ingliskeelne versioon („[a] Governor may be relieved from office only“); hispaaniakeelne versioon („[u]n gobernador sólo podrá ser relevado de su mandato“); itaaliakeelne versioon („[u]n governatore può essere sollevato dall'incarico solo“); saksakeelne versioon („[d]er Präsident einer nationalen Zentralbank kann aus seinem Amt nur entlassen werden“); hollandikeelne versioon („[e]n president kan slechts van zijn ambt worden ontheven“); taanikeelne versioon („[e]n centralbankchef kan kun afskediges“); portugali keelne versioon („[u]m governador só pode ser demitido das suas funções“) või veel rumeeniakeelne versioon („[u]n guvernator poate fi eliberat din funcție numai“).

34 Vt komisjoni liikmete kohta ELTL artiklid 246 ja 247; EKP juhataste liikmete kohta EKPS ja EKP põhikirja artikkel 11.4; ombudsmani kohta ELTL artikli 228 lõike 2 teine lõik, ja Euroopa Kontrollikoja liikmete kohta ELTL artikli 286 lõige 5 (sama sätte lõikes 6 on mõnes keeleversioonis seevastu nimetatud ametist vabastamist, samamoodi nagu Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 6 selle institutsiooni liikmete puhul).

35 20. juuli 2018. aasta ajutisi meetmeid käsitlev määrus EKP vs. Läti (C-238/18 R, ei avaldata, EU:C:2018:581, punkt 29).

83. Lõpuks tuleb Lāti Vabariigi argumendid, milles väidetakse, et käesoleval juhul Euroopa Kohtu pädevust tunnistada tähendaks asjaomase keskpanga juhatajale kohtuliku puutumatuse andmist, nagu ka sekkumist riigisisesse kriminaalmenetlusse, samuti tagasi lükata. Tegelikult ei ole mingil viisil tegu I. Rimšēvičsile³⁶ kohtuliku puutumatuse andmisega või KNABil või muul Lāti õiguskaitseasutusel kriminaaluurimise läbiviimise takistamisega. Tegu on ainult kontrollimisega, kas piiravad meetmed, mis rakendati I. Rimšēvičsi suhtes väljakuulutatud eesmärgiga tagada KNABi uurimise nõuetekohane käik, on EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 kehtestatud kriteeriumide seisukohast õigustatud.

84. Mõistagi, kui Euroopa Kohus jõuab järeldusele, et see nii ei ole, võib ta jõuda otsusele tuvastada, et kriminaaluurimise nõuetekohase käigu tagamiseks rakendatud meede on EKPS ja EKP põhikirja artikliga 14.2 vastuolus. Võib siiski mõistlikult oletada, et kui ei ole tõendatud, et riigi keskpanga juhataja ei vasta enam oma kohustuste täitmiseks vajalikele tingimustele või et ta on toime pannud tõsise üleastumise, võib uurimine teiste asjaolude suhtes toimuda, ilma et oleks vaja takistada kõnealusel juhatajal oma ametiülesandeid täita. Seevastu, kui on tõendatud, et tema vastu algatatud kriminaaluurimise nõuetekohane käik nõuab, et keskpanga juhatajal takistataks oma ametiülesandeid täita, on tõenäoline, et on samuti tõendatud, et ta ei vasta enam oma ametiülesannete täitmiseks vajalikele tingimustele või et ta on toime pannud tõsise üleastumise.

85. Igal juhul on tõenäoline, et enamikul juhtudel on faktilised asjaolud, mis võivad tõendada, et juhataja ei vasta enam oma kohustuste täitmiseks vajalikele tingimustele või et ta on toime pannud tõsise üleastumise, asjakohased ka riigisisese karistusõiguse seisukohast. Seepärast näib täiesti tõenäoline, et riigisisene kriminaaluurimine toimub EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud menetlusega paralleelselt. See on nii seda enam, kui lähtuda põhimõttest, et juhataja ametivolitusi peab saama peatada isegi kriminaalasjas süüdimõistva kohtuotsuse puudumisel, kui on tõendeid, mis tõendavad, et tema ametist vabastamise tingimused on täidetud³⁷.

86. Sellest järeldub, et Lāti Vabariik ei või ka väita, et kriminaaluurimise toimiku dokumentide edastamine Euroopa Kohtule EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud menetluse jaoks takistaks nimetatud uurimise nõuetekohast käiku. Nii on Lāti kriminaalmenetluse seadustiku artikli 375 lõikes 1 küll ette nähtud, et toimiku dokumentidele kehtib juurdluse konfidentsiaalsus ning neid ei või edastada muudele kui nimetatud seadustikus ette nähtud isikutele³⁸. Viimast liidu õigusega kooskõlas tõlgendades tuleks siiski samastada Euroopa Kohus talle EKPS ja EKP põhikirja artikliga 14.2 antud volituste teostamisel isikuga, kellele võib uurimise toimikut edastada. Euroopa Kohus ei ole nimelt mis tahes kolmas isik, vaid kohus, kes otsustab, kas riigisisese meetmed, mille tagajärjel takistatakse keskpanga juhatajal oma ametiülesandeid täita, on nimetatud põhikirjaga kooskõlas. Pealegi ei tõendanud Lāti Vabariik, mil määral võiks riigisisese kriminaaluurimise toimiku dokumentide edastamine Euroopa Kohtule konkreetselt häirida nimetatud uurimise nõuetekohast käiku.

87. Esitatud põhjendustest tuleneb, et Euroopa Kohus on pädev arutama EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 alusel piiravaid meetmeid, mis rakendati KNABi 19. veebruari 2018. aasta otsusega I. Rimšēvičsi suhtes.

C. Sisulised küsimused

88. Vastavalt EKPS ja EKP põhikirja artiklile 14.2 võib riigi keskpanga juhatajat ametist vabastada ainult juhul, kui ta ei vasta enam tingimustele, mis on vajalikud tema kohustuste täitmiseks, või kui ta on süüdi tõsisel üleastumises. Teisisõnu ja vastupidi, kui need tingimused või vähemalt üks neist ei ole täidetud, ei või liikmesriigid oma keskpanga juhatajat ametist vabastada.

³⁶ Vt EL lepingule ja EL toimimise lepingule (ELT 2016, C 202, lk 266) lisatud protokolliga nr 7 Euroopa Liidu privileegide ja immuuniteetide kohta EKP nõukogu liikmetele antud puutumatuse selle konkreetse aspekti kohta käesoleva ettepaneku punktid 143–150.

³⁷ Vt käesoleva ettepaneku punkt 119 jj.

³⁸ Vt käesoleva ettepaneku punkt 11.

89. Sellest reeglist tulenevadki nii väited, mida võib esitada juhataja ametist vabastamise otsuse vastu esitatud hagi põhjenduseks, kui ka sellist hagi menetleva Euroopa Kohtu ülesanne.

90. Seega peavad nii asjaomane juhataja kui ka EKP väitma EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 alusel esitatud hagi põhjenduseks, et asjaomane liikmesriik ei ole tõendanud, et juhataja ametist vabastamise tingimused olid täidetud. Euroopa Kohtu ülesanne on järelikult kindlaks teha, kas asjaomane liikmesriik on piisavalt tõendanud, et need tingimused olid täidetud.

91. Tõsi küll, nagu juba märgitud, on EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud, et hagi juhataja ametist vabastamise otsuse vastu võib esitada „aluslepingute või mõne [nende] kohaldamist puudutava õigusnormi rikkumise alusel“³⁹. Tuleb siiski välja selgitada, millised võiksid olla aluslepingu sätted või õigusnormid, mille rikkumisele võiks EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 alusel esitatud hagi raames tugineda, peale selle artikli enda. Lisaks oleksid võimalikult mõeldavad õigusnormid, mille rikkumisele I. Rimšēvičs käesoleval juhul tõepoolest tugines ja mille eesmärk on kaitsta juhatajaid igasuguse liikmesriikide poolse surve eest⁴⁰ (kuna juhataja alusetult ametist vabastamine tähendabki just niisugust surve avaldamist). Samuti võiks, nagu soovib EKP, mõelda eeskirjadele seoses [EKP] nõukogu ja eurosüsteemi toimimisega, nagu ka üldisemalt liidu õiguse läbivatele põhimõtetele, nagu liidu institutsioonide ja liikmesriikide vahelise lojaalse koostöö kohustus.

92. Igal juhul ei ole käesoleval juhul vaja ammendavalt kindlaks määrata, milliste õigusnormide rikkumisele võiks EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 alusel esitatud hagi põhjenduseks võimalikult tugineda. Piisab nimelt sellest, kui tuvastada, et käesolevate kohtuasjade raames heidab nii I. Rimšēvičs kui ka EKP Läti Vabariigile sisuliselt ette, et see ei tõendanud, et nimetatud õigusnormis seatud tingimused juhataja ametist vabastamiseks olid I. Rimšēvičsi puhul täidetud (vt alljärgnev alapunkt 1). Täielikkuse huvides tuleks arutada, kas kaks teist õigusnormi, mille rikkumist viimane väidab, nimelt ühelt poolt EL toimimise lepingu protokoll nr 7 Euroopa Liidu privileegide ja immuuniteetide kohta (vt alljärgnev alapunkt 2) ja teiselt poolt teatavad Läti õigusnormid (vt alljärgnev alapunkt 3) on asjaspeutuvad.

1. EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 rikkumine

93. I. Rimšēvičs ja EKP väidavad, et Läti Vabariik ei tõendanud I. Rimšēvičsile ette heidetavaid korruptsioonitegusid. Järelikult ei ole Läti Vabariik käesoleval juhul tõendanud, et EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud tingimused keskpanga juhataja ametist vabastamiseks olid täidetud.

a) Sissejuhatavad märkused

94. Nagu märkis kohtujurist Geelhoed kohtuasjas komisjon vs. Cresson⁴¹, on liidu institutsioonide liikmete ametiülesannetele, nagu ka kõrgeimatele riiklikele ametikohtadele liikmesriikides omane, et nendel töötavad ametnikud ei ole allutatud mingile hierarhilisele kontrollile ja neid ei saa ametist tagandada asjaomase asutuse ametiülesannete täitmisega seotud põhjustel. Järelikult on niisugusel ametikohal töötava ametniku võimaliku võimu kuritarvitamise eest karistuse määramise õigus üldjuhul kas samal institutsioonil, mille liige asjaomane isik on, või muul institutsioonil, millel on samaväärne konstitutsiooniline staatus.

39 Vt käesoleva ettepaneku punkt 57.

40 ELTL artikkel 130 ja EKPS ja EKP põhikirja artikkel 7.

41 C-432/04, EU:C:2006:140, punkt 70.

95. Selle kohta on juba märgitud, et liidu institutsioonide liikmeid saab ametist vabastada ainult Euroopa Kohus, vajaduse korral (see tähendab välja arvatud Euroopa Liidu Kohtu enda liikmete puhul) nende institutsiooni või samaväärse konstitutsioonilise staatusega institutsiooni taotluse alusel⁴². Kui asjaomase isiku kohustuste rikkumise tõendamise koormis on järelikult sellel institutsioonil, kes seda põhjenduseks toob, on ainult Euroopa Kohtu pädevuses tema täieliku hindamispädevuse raames asjaomaste asjaolude juriidiline kvalifitseerimine ning nende tegeliku toimumise tuvastamine. Järelikult võib Euroopa Kohus asjaomaste asjaolude hindamisel liikmesriigi kohtu otsuses tuvastatud asjaolusid küll arvesse võtta, kuid selles kohtuotsuses asjaoludele antud juriidiline kvalifikatsioon ei ole talle siduv⁴³.

96. Nagu märkis EKP, on põhjuseks, mille pärast Euroopa Kohus ei ole pädev otsustama otse riikide keskpankade juhatajate ametist vabastamise üle, see, et need juhatajad on ametisse nimetatud ja neid võib ametist vabastada ainult nende vastavates liikmesriikides kohaldatavate menetluste korras⁴⁴. Järelikult EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 sätestatud menetluse raames ei otsusta Euroopa Kohus otse ametikandja ametist vabastamist institutsiooni taotluse alusel, vaid kontrollib, kas asjaomane liikmesriik vabastas oma keskpanga juhataja ametist põhjendatult. See erinevus menetlustest, mis võimaldavad ametist vabastada liidu institutsioonide liikmeid, on siiski ainult menetluslik; sisuliselt on kontrollikriteeriumid samad, sest mõlemal juhul tuleb kindlaks teha, kas ametist vabastamise tingimused on täidetud.

97. Euroopa Kohtu ülesanne on seega kõigepealt asjaomasele juhatajale ette heidetud asjaolud juriidiliselt kvalifitseerida, see tähendab määrata kindlaks, kas need faktilised asjaolud tõendavad, et juhataja ei vasta enam kohustuste täitmiseks vajalikele tingimustele või kujutavad endast tõsist üleastumist EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 tähenduses (vt alljärgnev alapunkt b). Kui see on nii, siis peab Euroopa Kohus seejärel asjaomase liikmesriigi esitatud tõendite alusel ning vajaduse korral talle kodukorras antud uurimispädevuse abil kontrollima kõnealusele juhatajale süüks pandud faktiliste asjaolude tegelikkust (vt alljärgnev alapunkt c).

b) Mõisted „keskpanga juhataja kohustuste täitmiseks vajalikud tingimused“ ja „tõsine üleastumine“

98. EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 on sätestatud, et keskpanga juhatajat võib ametist vabastada ainult juhul, kui ta ei vasta enam tingimustele, mis on vajalikud tema kohustuste täitmiseks, või kui ta on toime pannud tõsise üleastumise, ilma et neid mõisteid oleks seal siiski määratletud.

99. Käesoleval juhul nähtub KNABi 19. veebruari 2018. aasta otsusest I. Rimšēvičsi kahtlustatavaks tunnistamise kohta,⁴⁵ et viimasele pannakse süüks ühe panga nõukogu liikmelt vähemalt 100 000 euro suuruse altkäemaksu küsimist ja võtmist ning vastutasuks kohustumist selle panga tegevust mitte takistama ning selle panga toetamist nõuannete ja soovitusetega tema koostöö tegemiseks Läti finants- ja kapitaliturgude komisjoniga (Finanšu un kapitāla tirgus komisija). Väidetavalt kohustus I. Rimšēvičs ühtlasi tegutsema sel viisil oma ametiülesannetes ja oma mõjuvõimu abil finants- ja kapitaliturgude komisjoni tegevuse suhtes ning tema käsutuses ametist tulenevalt oleva teabe abil.

100. Niisuguseid väiteid arvestades ei ole vaja, et Euroopa Kohus määratleks ammendavalt mõisted „keskpanga juhataja kohustuste täitmiseks vajalikud tingimused“ või „tõsine üleastumine“ EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 tähenduses. Piisab nimelt sellest, kui tuvastada, et käesoleval juhul oleksid teod, mida KNAB I. Rimšēvičsile süüks paneb, nimelt korruptsiooniteod ametiülesannete täitmise raames ning nende ülesannete kuritarvitamine eraõigusliku asutuse huvides – kui nende toimepanemist

42 Vt käesoleva ettepaneku punkt 56 ja 24. joonealune märkus.

43 Vt selle kohta 11. juuli 2006. aasta komisjon vs. Cresson (C-432/04, EU:C:2006:455, punktid 120 ja 121).

44 Vt käesoleva ettepaneku punktid 37 ja 56.

45 Vt käesoleva ettepaneku punkt 17.

tõendatakse – igal juhul mitte ainult asjaomase juhataja tõsine üleastumine, vaid ka tõendaksid, et juhataja ei vasta enam kohustuste täitmiseks vajalikele tingimustele. Järelikult ei kuulu vastupidi sellele, mida väidab EKP, käesolev kohtuasi mitte ainult teise, vaid ka esimese EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud juhtumi alla.

101. Ühelt poolt, isegi kui mitte püüda keskpanga juhataja kohustuste täitmiseks vajalikke tingimusi ammendavalt määratleda, tuleb tõdeda, et sõltumatus on igal juhul selle immateriaalne tuum⁴⁶. Nagu on nimelt juba kahel korral märgitud, on EKPS riikide keskpankade ja EKP nõukogu kui selle panga peamise otsustusorgani liikmete ja eurosüsteemi sõltumatus sätestatud EL toimimise lepingus kui majandus- ja rahaliidu ja EKPSi peamise eesmärgi, hindade stabiilsuse⁴⁷ tingimata vajalik eeldus. See ongi põhjus, mille pärast on nii ELTL artiklis 130 kui ka EKPS ja EKP põhikirja artiklis 7 sõnaselgelt sätestatud, et EKP ja riikide keskpankade otsuseid tegevate organite liikmed ei taotle ega saa, kasutades volitusi ning täites ülesandeid ja kohustusi, mis on neile pandud Euroopa Liidu toimimise lepinguga ning EKPS ja EKP põhikirjaga, mingeid juhiseid mis tahes organitelt.

102. Peale selle on sõltumatus esimene kõikidelt liidu institutsioonide liikmetelt nõutav omadus⁴⁸. Nagu Euroopa Kohus kinnitas komisjoni liikmete suhtes, on komisjoni liikmetele usaldatud ülesannete tähtsust arvestades oluline, et nad järgivad kõige rangemaid käitumisnorme, mis eeldab nimelt kohustust tegutseda ühenduse üldistes huvides oma kohustuste täitmisel täiesti sõltumatult ning seada ühenduse üldised huvid igal ajal oma isiklikest huvidest kõrgemale⁴⁹.

103. Sellest järeldub, et keskpanga juhataja, kelle puhul on tõendatud, et ta on süüdi niisugustes tegudes nagu need, mida pannakse käesoleval juhul süüks I. Rimševičsile, näitab juba sellega ise, et tema puhul ei ole enam tõendatud kohustuste täitmiseks nõutav sõltumatus.

104. Teiselt poolt, nagu õigesti märgib EKP, tähistab mõiste „tõsine üleastumine“ liidu distsiplinaarõigusnormides ametikandja õigusvastast tegevust, mis on piisava raskusastmega selleks, et on õigustatud selle tegevuse toimepanija ametist vabastada⁵⁰.

105. Käesoleval juhul I. Rimševičsile süüks pandavad korruptsiooniteod, mis väidetavalt kujutavad – kui neid tõendatakse – Läti karistusseadustiku artikli 320 lõike 4 rikkumist, on keskpankade juhatajate sõltumatuse põhimõtte esmast tähtsust arvestades piisavalt rasked selleks, et oleks õigustatud juhataja ametist vabastamine, ja järelikult, et kujutada endast tõsist üleastumist EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 tähenduses.

106. Esitatud põhjendustest tuleneb, et kui I. Rimševičsile süüks pandavate tegude tegelikkust tõendatakse, tuleks asuda seisukohale, et EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ametist vabastamiseks seatud tingimused on täidetud. Nüüd on seega oluline kontrollida, kas Läti Vabariik on nende tegude, mida ta I. Rimševičsile süüks paneb, tegelikkust õiguslikult piisavalt tõendanud.

46 Vt sarnase arutluse kohta käitumisnormide üle, mida tuleb järgida volinike ametiülesannete täitmisel, kohtujurist Geelhoedi ettepanek kohtuasjas komisjon vs. Cresson (C-432/04, EU:C:2006:140, punkt 78).

47 Vt käesoleva ettepaneku punktid 5 ja 76.

48 Vt eelkõige komisjoni liikmete kohta ELL artikli 17 lõige 3 ja ELTL artikkel 245 ning Euroopa Liidu Kohtu liikmete kohta ELL artikli 19 lõige 2 ja ELTL artiklid 253 ja 254.

49 11. juuli 2006. aasta kohtuotsus komisjon vs. Cresson (C-432/04, EU:C:2006:455, punkt 70).

50 Vt eelkõige ombudsmeni kohta ELTL artikli 228 lõige 2; komisjoni liikmete kohta ELTL artikkel 247; EKP juhatuse liikmete kohta EKPS ja EKP põhikirja artikkel 11.4; liidu teiste ametnike ja teenistujate kohta Euroopa Liidu personalieeskirjade artikli 86 lõige 1, selle IX lisa artiklid 9 ja 10 ning Euroopa Liidu muude teenistujate teenistustingimuste artikkel 49.

c) Juhataja ametist vabastamise tingimuste täitmise tõendamiseks nõutavad tõendid

107. Nagu EKP õigesti märgib, tuleks niisuguste tegude tegelikkust, nagu need, mida väidab käesoleval juhul Läti Vabariik, põhimõtteliselt kinnitada sisulistes küsimustes sõltumatu kohtu tehtud kohtuotsusega, selleks et Euroopa Kohus saaks pidada neid tegusid tõendatuks EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 kohaldamiseks (vt alljärgnev alapunkt 1). Niisuguse kohtuotsuse puudumisel peavad Euroopa Kohtul olema piisavad tõendid, mille põhjal saaks kindlalt veenduda, et asjaomase juhataja vastu väidetavad faktilised asjaolud on aset leidnud (vt alljärgnev alapunkt 2).

1) Sisulistes küsimustes sõltumatu kohtu tehtud kohtuotsus

108. Kui sõltumatu kohus on teinud sisulistes küsimustes kohtuotsuse, mis kinnitab asjaomasele juhatajale süüks pandavate tegude tegelikkust, tuleks viimasel esitada tõendid, mis tõendavad, et asjaomase liikmesriigi kohtuvõimu sõltumatusega seoses esinevate süsteemsete või üldiste puuduste tõttu ning isikliku olukorra tõttu on piisavalt ja tõendatult alust arvata, et isiku õigust õiglasele kohtulikule arutamisele on rikutud ja et kõnealune kohtuotsus põhineb ekslikult tuvastatud faktilistel asjaoludel⁵¹. Niisuguste elementide puudumisel võiks Euroopa Kohus vastavalt vastastikuse usalduse põhimõttele, et kõik liikmesriigid järgivad liidu õigust ja liidu õiguses tunnustatud põhiõigusi⁵², pidada faktilisi asjaolusid, mille tegelikkust on kinnitatud kohtuotsusega, tõendatuks, asumata ise tõendeid hindama.

109. Käesoleval juhul ei ole siiski tegude kohta, mida KNAB I. Rimšēvičsile süüks paneb, siiski veel sõltumatu kohus sisulistes küsimustes kohtuotsust teinud. Nendel tingimustel ei ole vaja arutada EKP tõstatatud küsimust, kas EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 raames esitatud faktiliste asjaolude tõendamiseks võiks piisata esimese astme kohtuotsusest, mis ei ole veel lõplik.

110. Igal juhul on I. Rimšēvičs käesoleval juhul piiravate meetmete peale, mida KNAB 19. veebruari 2018. aasta otsusega⁵³ I. Rimšēvičsi suhtes rakendas, kindlasti kaebuse esitanud Rīgas rajona tiesa (Rīa rajoonikohus, Läti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutavale kohtunikule ning viimane on teinud nende meetmete kohta 27. veebruaril 2018⁵⁴ kohtuotsuse, mis on Euroopa Kohtule edastatud dokumentide hulgas. Sellest otsusest nähtub, et kõnealune kaebus esitati Läti kriminaalmenetluse seadustiku artikli 262 alusel, mis võimaldab esitada kaebuse niisuguste piiravate meetmete vastu, nagu on kõne all käesoleval juhul, põhjusel, et asjaomasel isikul oleks võimatu neid meetmeid järgida⁵⁵.

111. I. Rimšēvičsi ja EKP sõnul kontrollib niisugust kaebust menetlev kohus ainult kõnealuste piiravate meetmete sobivust ja proportsionaalsust väidetava süüteo ja taotletava eesmärgi suhtes (s.o näiteks uurimise nõuetekohane käik või muu kahju vältimine), ning asjaomase isiku põhiõiguste tagamist. Seevastu ei kontrollita viimase vastu esitatud etteheidete põhjendatust või nende etteheidete aluseks olevate faktiliste asjaolude tegelikkust. Rīgas rajona tiesa (Rīa rajoonikohus, Läti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutava kohtuniku 27. veebruari 2018. aasta otsuse põhjendused puudutavad tõepoolest ainult piiravate meetmete põhjendatust I. Rimšēvičsile esitatud etteheidete seisukohast, kuid mitte mingil viisil nende etteheidete põhjendatust võimalike tõendite seisukohast.

51 Vt selle kohta ja analoogia alusel 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (kohtusüsteemi puudused) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 79).

52 Vt 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (kohtusüsteemi puudused) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punktid 35–37, ja seal viidatud kohtupraktika).

53 Vt käesoleva ettepaneku punkt 17.

54 Vt käesoleva ettepaneku punkt 18.

55 Vt käesoleva ettepaneku punkt 10.

112. Lāti kriminaalmenetluse seadustiku artikli 262 lõikest 3 tuleneb küll, et selle õigusnormi alusel esitatud kaebuse läbivaatamise eest vastutav kohus võib nõuda kriminaaluurimise toimiku dokumentide edastamist ning selgitusi uurimise eest vastutavalt isikult või kaebuse esitajalt. Peale selle sisaldab Rīgas rajona tiesa (Rīa rajoonikohus, Lāti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutava kohtuniku 27. veebruari 2018. aasta otsus mārget „võttes arvesse kriminaaluurimise toimiku nr [...] dokumente“⁵⁶. Järelikult ei saa välistada, et Rīgas rajona tiesa (Rīa rajoonikohus, Lāti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutav kohtunik, kes kõnealust kaebust menetles, on kriminaaluurimise toimiku tõendeid arvesse võtnud.

113. Sellegi poolest ei ole Rīgas rajona tiesa (Rīa rajoonikohus, Lāti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutava kohtuniku 27. veebruari 2018. aasta otsuses mārgitud ühtegi tõendite hinnangut ega faktiliste asjaolude tegelikkuse kinnitust nende tõendite alusel. Selles otsuses on lähtutud ainult „faktiliste asjaolude kohta toimikus sisalduvatest [kriminaaluurimise] menetlusedokumentidest saadud teabest“⁵⁷. Ei saa seega välistada, et kriminaaluurimise toimiku dokumendid, mis edastati Rīgas rajona tiesa (Rīa rajoonikohus, Lāti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutavale kohtunikule, olid samamoodi nagu Euroopa Kohtule edastatud dokumendid⁵⁸, ainult menetlusedokumendid, mille on koostanud uurimisasutus ja mis sisaldavad faktiliste asjaolude kirjeldust, kuid mitte ühtegi tõendit, mis võiks nende asjaolude tegelikkust kinnitada.

114. Pealegi ei esitanud Lāti Vabariik, isegi kui temalt selle kohta kohtuistungil sõnaselgelt küsiti, ühtegi tõendit, mis võiks ümber lükata I. Rimšēvičsi ja EKP argumente, et Rīgas rajona tiesa (Rīa rajoonikohus, Lāti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutav kohtunik, kes vastutab piiravate meetmete läbivaatamise eest, ei kontrollinud I. Rimšēvičsi vastu esitatud etteheidete põhjendatust ja nende etteheidete aluseks olevate faktiliste asjaolude tegelikkust. Lāti Vabariik ei esitanud ka tõendeid või vähemalt selgitusi, et kinnitada oma seisukohta, et Euroopa Kohus võiks tunnustada Rīgas rajona tiesa (Rīa rajoonikohus, Lāti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutava kohtuniku 27. veebruari 2018. aasta otsust otsusena, mis tõendab I. Rimšēvičsile ette heidetavate faktiliste asjaolude tegelikkust ja järelikult vabastada ennast ise tõendite hindamisest ja nende faktiliste asjaolude tegelikkuse tõendamisest.

115. Euroopa Kohus ei saa võtta aluseks Rīgas rajona tiesa (Rīa rajoonikohus, Lāti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutava kohtuniku 27. veebruari 2018. aasta otsust I. Rimšēvičsile ette heidetud faktiliste asjaolude tegelikkuse tõendamiseks seda enam, et viimane väidab, et tal ei olnud kuni nimetatud otsuse tegemiseni ja isegi tänaseni juurdepääsu nendele tõenditele, mis annaksid alust tema suhtes etteheiteid esitada. Lāti Vabariik ei ole seda väidet ümber lükanud. Järelikult, isegi kui oletada, et Rīgas rajona tiesa (Rīa rajoonikohus, Lāti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutaval kohtunikul oli juurdepääs teatavatele kriminaaluurimise toimiku tõenditele, ei ole võimalik kindlaks määrata, kas ta hindas neid võistlevas menetluses, mis tagaks I. Rimšēvičsi kaitseõigused.

116. I. Rimšēvičsi suhtes rakendatud piiravate meetmete kohta tegi lisaks 22. augustil 2018 otsuse Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Rīa linna Vidzeme piirkonnakohus, Lāti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutav kohtunik⁵⁹. See otsus tehti kaebuse peale, millega I. Rimšēvičs oli vaidlustanud järeelmeetmed, mille võtsid Lāti ametiasutused pärast Euroopa Kohtu asepresidendi 20. juuli 2018. aasta hagi tagamise määruse EKP vs. Lāti⁶⁰ tegemist. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa

⁵⁶ Vabatõlge.

⁵⁷ Vabatõlge.

⁵⁸ Vt kohe allpool käesoleva ettepaneku punktid 125–130.

⁵⁹ Vt käesoleva ettepaneku punkt 22.

⁶⁰ C-238/18 R, ei avaldata, EU:C:2018:581; vt käesoleva ettepaneku punktid 21 ja 31.

(Riia linna Vidzeme piirkonnakohus, Lāti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutav kohtunik rahuldab selle kaebuse osaliselt, tuvastades, et vastuolude tõttu I. Rimšēvičsi suhtes rakendatud piiravate meetmete tingimustes ei saa neid meetmeid täide viia. Selle järel võtsid Lāti ametiasutused vastu uue otsuse, millega kõnealuseid piiravaid meetmeid muudeti⁶¹.

117. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Riia linna Vidzeme piirkonnakohus, Lāti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutava kohtuniku 22. augusti 2018. aasta otsusest nähtub, et selle kohtu kohtulik kontroll piirdus samuti vaidlusluste piiravate meetmete rakendamise võimalikkusega. Järelikult, isegi kui see kohtunik oleks saanud kriminaaluurimise toimikust pärit dokumente, ei paista, et ta oleks teinud mingit I. Rimšēvičsi vastu esitatud väidete põhjendatuse kontrolli.

118. Nendel tingimustel ei saa Euroopa Kohus aluseks võtta Rīgas rajona tiesa (Riia rajoonikohus, Lāti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutava kohtuniku 27. veebruari 2018. aasta otsust ega Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Riia linna Vidzeme piirkonnakohus, Lāti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutava kohtuniku 22. augusti 2018. aasta otsust I. Rimšēvičsi ette heidetavate faktiliste asjaolude tegelikkuse tõendamiseks.

2) Piisavad tõendid, mis võimaldavad Euroopa Kohtul faktiliste asjaolude tegelikkuses veenduda

119. Nagu EKP õigesti väidab, ei või sisulistes küsimustes sõltumatu kohtu tehtud kohtuotsus siiski olla ainus vahend, mis on EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 alusel alatatud menetluse raames liikmesriigi käsutuses selleks, et tõendada nende faktiliste asjaolude tegelikkust, mis tema arvates õigustavad selle riigi keskpanga juhataja ametist vabastamist.

120. Seega, nähes ette võimaluse keskpanga juhataja ametist vabastada rangelt määratletud juhtudel, ei kaitse EKPS ja EKP põhikirja artikkel 14.2 mitte ainult riikide keskpankade juhatajate sõltumatust, vaid ka EKPSi ja EKP nõuetekohast toimimist. Nimelt kujutab asjaolu, et keskpanga juhataja, kes on süüdi niisugustes tegudes, mida pannakse süüks I. Rimšēvičsile, jätkab oma ametiülesannete täitmist, osalemist otsuste tegemises ja pääseb jätkuvalt juurde oma keskpanga, EKPSi ja EKP nõukogu teabele, tõsist ohtu nende institutsioonide nõuetekohasele toimimisele. Uurimine ja menetlus, mis viivad kohtu poolt sisulistes küsimustes süüdimõistva kohtuotsuse tegemiseni, võivad aga võtta märkimisväärselt kaua aega.

121. Järelikult peab selleks, et tagada EKPSi ja EKP nõuetekohane toimimine, olema võimalik juhataja ametivolitused ajutiselt peatada, kuni kriminaalmenetluse lahendamiseni, kui on tõendeid, mis iseenesest, mitte ainult oletuste abil tõendavad väidetavate faktiliste asjaolude olemasolu. Niisugused tõendid peavad olema piisavalt täpsed ja ühtlanged, et nende alusel tekib Euroopa Kohtul kindel veendumus, et need faktilised asjaolud on tegelikult aset leidnud⁶².

122. Sellest järeldub, et niisugustel erandlikel asjaoludel nagu käesoleval juhul Lāti Vabariigi väidetavad asjaolud võib Euroopa Kohus järeldada, et keskpanga juhataja ametist vabastamise tingimused on täidetud, kui liikmesriik esitab talle tõendid, mis tõendavad, et juhataja on süüdi tegudes, mis tõendavad, et ta ei vasta enam kohustuste täitmiseks vajalikele tingimustele või et ta on toime pannud EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 tähenduses tõsise üleastumise.

123. Tuleb aga kohe tõdeda, et käesoleval juhul on Lāti Vabariik jätnud niisugused tõendid esitamata. Euroopa Kohtul ei ole seega mingeid andmeid, mis võimaldaksid tal kontrollida I. Rimšēvičsi kohta KNABi esitatud faktiväidete põhjendatust.

⁶¹ Vt käesoleva ettepaneku punkt 22.

⁶² Vt selle kohta ja analoogia alusel Üldkohtu 16. juuni 2015. aasta kohtuotsus FSL jt vs. komisjon (T-655/11, EU:T:2015:383, punktid 175 ja 176, ja seal viidatud kohtupraktika).

124. Seega ei esitanud Läti Vabariik algul kohtuasjades C-202/18 ja C-238/18⁶³ mingeid tõendeid oma algsete menetlusedokumentide põhjenduseks. Seepärast palus Euroopa Kohus tal ühisel kohtuistungil nendes kohtuasjades esitada kaheksa päeva jooksul kõik I. Rimševiči suhtes rakendatud piiravate meetmete õigustamiseks vajalikud dokumendid⁶⁴. Selle taotluse sõnastuses rõhutas Euroopa Kohus eriliselt nende dokumentide esitamise tähtsust, mis pidid olema kõnealuse otsuse põhjenduseks ja põhjenduse tõendiks. Euroopa Kohus soovitas seega Läti Vabariigil väga hoolikalt valida, millised dokumendid ta sellele kohtule esitab.

125. Pärast seda edastas Läti Vabariik Euroopa Kohtule 44 dokumenti, mis moodustavad umbes 270 lehekülge, mis sisaldavad ühelt poolt kõiki menetlusedokumente I. Rimševiči kahtlustatavaks tunnistamise kohta, tema suhtes piiravate meetmete rakendamise ja tema süüdistamise kohta⁶⁵, ning teiselt poolt kirjavahetust KNABi, Läti Panga, EKP ja Saksa ametiasutuste vahel I. Rimševiči tegevuse teemal EKP ja viimase otsuseid selle panga kohta, kelle huvides I. Rimševič väidetavalt tegutses. Nende dokumentide hulgas esitati mõned üsna mahukad kahes eksemplaris ning ka eri keeleversioonides.

126. Peale kahe inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutava kohtuniku otsuse, mida on juba analüüsitud,⁶⁶ ning lihtsate haldusedokumentide, koosnesid Läti Vabariigi edastatud dokumendid seega ainult dokumentidest, mille on koostanud haldusasutused I. Rimševiči rolli ja väidetavate tegude kohta.

127. Need dokumendid sisaldavad küll Läti ametiasutuste esitatud etteheidete ja süüdistuste loetelu ning I. Rimševičile süüks pandavate faktiliste asjaolude kirjeldust. Lisaks võimaldavad need Euroopa Kohtul saada tagasiulatuv ülevaade sündmuste ja menetluste käigust Lätis alates I. Rimševiči kinnipidamisest 17. veebruaril 2018 ning samuti Läti uurimisasutuste, Läti Panga ja EKP vahelisest suhtlusest üksikasjadeni, mis hõlmavad koguni ametiasutuste vahel dokumentide edastamise kaaskirju, märkust tõlkijale ja mitmeid tõlkimistaotlusi.

128. Siiski ei sisalda need dokumendid ühtegi faktilist elementi, mis võiks Läti ametiasutuste väiteid toetada ja järelikult tõendada I. Rimševičile süüks pandavate faktiliste asjaolude tegelikkust.

129. Vastavalt KNABi 19. veebruari 2018. aasta otsusele I. Rimševiči kahtlustatavaks tunnistamise kohta⁶⁷ hõlmavad esitatud süüdistusi tõendavad tõendid helisalvestisi ja telefonikõnede transkriptsioone, tunnistajate ütlusi, konfiskeeritud esemeid ning kontrolliprotokolle. Tuleb tõdeda, et ühtegi seda tüüpi tõendit ei ole Euroopa Kohtule edastatud.

130. Nagu EKP õigesti märgib, ei võimalda esitatud dokumendid seega kuidagi, isegi oletuste abil, järeldada, et I. Rimševičile süüks pandavad teod, mis on kokkuvõtlikult esitatud eespool punktis 99, on aset leidnud. Kui oletada, et nende tegude tegelikkust kinnitavad tõendid on olemas, siis Euroopa Kohtule Läti Vabariigi edastatud dokumentide hulgas neid elemente ei ole.

63 Ainsad andmed, mille Läti Vabariik esitas oma kostja vastusega kohtuasjas C-238/18, on Läti Panga seaduse muutmise seaduseelnõu, EKP 2. oktoobri 2012. aasta arvamus euro kasutuselevõtuks vajalike ettevalmistavate tööde ja seadusemuudatuste kohta ning ühe Läti Panga kirja 13. aprillist 2018 kohtuasja C-238/18 raames vajaliku teabe kohta.

64 Vt käesoleva ettepaneku punkt 33.

65 Nimelt KNABi ja prokuröri otsused ja menetlusedokumentid, I. Rimševiči advokaadi kaebused ja menetlusedokumentid, Rīgas rajona tiesa (Rīa rajoonikohus, Läti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutava kohtuniku 27. veebruari 2018. aasta otsus ja Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Rīa linna Vidzeme piirkonnakohus, Läti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutava kohtuniku 22. augusti 2018. aasta otsus (vt käesoleva ettepaneku punktid 110–118), ning dokumendid Euroopa Kohtu asepresidendi 20. juuli 2018. aasta hagi tagamise määruse ja selle täitmise kohta Lätis (vt käesoleva ettepaneku punktid 21 ja 22).

66 Rīgas rajona tiesa (Rīa rajoonikohus, Läti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutava kohtuniku 27. veebruari 2018. aasta otsus ja Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Rīa linna Vidzeme piirkonnakohus, Läti) inimõiguste järgimise kontrolli eest vastutava kohtuniku 22. augusti 2018. aasta otsus (vt käesoleva ettepaneku punktid 110–118).

67 Vt käesoleva ettepaneku punkt 17.

131. Nendel asjaoludel ja ilma et oleks isegi vaja kindlaks määrata tõendite vastuvõetavuse tingimusi või nende EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud menetluse raames Euroopa Kohtu poolt hindamise korda, tuleb tõdeda, et Euroopa Kohtul ei ole võimalik kontrollida, kas selle õigusnormiga keskpaanga juhataja ametist vabastamiseks seatud tingimused on täidetud. Kuna mingeid tõendeid ei ole, ei saa Euroopa Kohus kontrollida nende faktiväidete tõesust, mille esitas Läti Vabariik selleks, et tõendada, et I. Rimšēvičs on toime pannud tõsise üleastumise ning ei vasta seega enam kohustuste täitmiseks vajalikele tingimustele.

132. Nagu Euroopa Kohus on juba teisteski valdkondades sedastanud, eeldab kohtuliku kontrolli tõhusus liidu õiguskorras, et iga ebasoodsa otsuse aluseks olevad põhjendused edastatakse pädevale kohtule, et see saaks oma kontrolli täielikult teostada⁶⁸. Selle kohtuliku kontrolli efektiivsus eeldab otsuse aluseks olevas põhjenduste ülevaates väidetud asjaolude kontrollimist, nii et kohtulik kontroll ei ole piiratud esitatud põhjuste abstraktse tõenäosuse hindamisega, vaid see käsitleb küsimust, kas need põhjused on tõendatud⁶⁹.

133. Järelikult oleks käesoleval juhul Läti Vabariik selleks, et võimaldada Euroopa Kohtul teostada kohtulikku kontrolli, pidanud talle edastama mitte ainult uurimiseks ja I. Rimšēvičsi süüdistamiseks Läti ametiasutuste koostatud dokumendid, vaid ka tõendid, mis ise kinnitavad väidetud faktiliste asjaolude aset leidmist. Ainuüksi käimas olevat kriminaalasja menetlemist, milles ei ole veel kohtuotsusega fakte tuvastatud, ei saa samastada tõendatud faktiliste andmetega⁷⁰.

134. Vastupidi sisulistes küsimustes sõltumatu kohtu tehtud kohtuotsusega tõendatud faktidele⁷¹ ei saa Euroopa Kohus nimelt aktsepteerida tõendatuna fakte, mille aset leidmist haldusasutused üksnes väidavad. Nendel asutustel ei ole samasugused orgaanilised ja funktsionaalsed sõltumatuse tagatised, mis on kohtutel, ja nad ei võta otsused vastu võistleva menetluse lõpus koos tõhusa õiguskaitsevahendi tagatistega⁷². Aktsepteerida haldusasutuse väidetud fakte tõendatud faktidena, kontrollimata nende tegelikkust, tähendaks seega jätta asjaomased õigussubjektid ilma õigusest tõhusale kohtulikule kontrollile ja käesoleval juhul muuta EKPS ja EKP põhikirja artikliga 14.2 ette nähtud õiguskaitsevahend sisutühjaks ja kaotada selle kasulik mõju.

135. Isegi kui Läti Vabariik esitab oma menetlusedokumentides andmeid, mis võiksid tõendada KNABi teatavat sõltumatust oma ülesannete täitmisel, ei ole vaidlust selles, et KNAB kuulub täidesaatva võimu koosseisu ja seda ei saa mingil viisil samastada sõltumatu kohtuga⁷³. Ei ole tõendatud ega isegi ei väideta, et see oleks teisiti Läti Vabariigi riigiprokuratuuri puhul. See on pealegi, nagu rõhutab I. Rimšēvičs, seni vastu võtnud ainult ühe eeluurimise alustamise otsuse, kuid ei ole veel uurimist lõpetanud ja kohtuasja kohtule saatnud.

136. Tuleb seega tõdeda, et Läti Vabariik ei ole edastanud Euroopa Kohtule vajalikke tõendeid selleks, et õigustada I. Rimšēvičsi vastu võetud meetmeid.

137. Pealegi, nagu juba märgitud, ei või Läti Vabariik tugineda kriminaaluurimise toimiku dokumentide konfidentsiaalsusele, et õigustada I. Rimšēvičsi kohta esitatud väiteid kinnitada võivate tõendite Euroopa Kohtule edastamata jätmist⁷⁴. Lisaks teatas Euroopa Kohus kohtuistungil Läti Vabariigile, et teistes valdkondades on võimalik erandkorras ja rangelt piiritletud juhtudel jätta liidu kohtule esitatud

68 Vt eelkõige 15. mai 1986. aasta kohtuotsus Johnston (222/84, EU:C:1986:206, punkt 21), ja 3. septembri 2008. aasta kohtuotsus Kadi ja Al Barakaat International Foundation vs. nõukogu ja komisjon (liidetud kohtuasjad C-402/05 P ja C-415/05 P, EU:C:2008:461, punktid 336 ja 337, ja seal viidatud kohtupraktika).

69 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus komisjon jt vs. Kadi (liidetud kohtuasjad C-584/10 P, C-593/10 P ja C-595/10 P, EU:C:2013:518, punkt 119).

70 Vt *mutatis mutandis* Avaliku Teenistuse Kohtu 7. oktoobri 2009. aasta kohtuotsus Y vs. komisjon (F-29/08, EU:F:2009:136, punktid 74 ja 75).

71 Vt käesoleva ettepaneku punkt 108.

72 Vt nende tingimuste kohta eelkõige 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, punktid 38, 42, 44 et 45, ja seal viidatud kohtupraktika).

73 Vt käesoleva ettepaneku punktis 13 viidatud õigusnormid KNABi kohta.

74 Vt käesoleva ettepaneku punkt 86.

tõendid ajaomasele isikule edastamata⁷⁵. Samas tähenduses teatas EKP, et ta on valmis toimikuga tutvumise õigusest loobuma, kui kriminaaluurimise usaldusväärsus nõuab, et võimalikku teavet, mida Läti Vabariik edastab Euroopa Kohtule, tuleb käsitleda konfidentsiaalsena. Läti Vabariik ei võtnud aga mingeid järelmeetmeid selle teatatud võimaluse kohta taotleda võimalike Euroopa Kohtule edastatavate tõendite konfidentsiaalsena käsitlemist ega veel vähem esitanud mõjuvaid põhjuseid, mis võiksid õigustada niisugust konfidentsiaalsena käsitlemist.

138. Lõpuks, Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklites 24–30 ja kodukorra artiklis 64 on Euroopa Kohtu jaoks ette nähtud küll terve hulk eeluurimismeetmeid, sealhulgas nimelt lisaks teabe- ja dokumentide taotlusele, poolte isiklik kohale ilmumine, tõendite esitamine tunnistajate poolt või veel vaatlus kohapeal. Kuid Euroopa Kohus ei ole siiski kohustatud võtma niisuguseid meetmeid kasutusele omal algatusel, kui puuduvad igasugused tõendid, koguni igasugused sellekohased viited asjaomaselt liikmesriigilt. Käesoleval juhul jättis Läti Vabariik Euroopa Kohtule märkimata mis tahes uurimisvahendi tarvilikkuse.

139. Lisaks vastavalt eespool öeldule käesoleva hagi laadi kohta ja kuna kostja on asjaomane liikmesriik tervikuna⁷⁶, ei aa Euroopa Kohus ka pöörduda otse üksuste poole selles liikmesriigis, nagu näiteks käesoleval juhul KNABi poole, et küsida neilt otse teavet. Vähemalt EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud menetluse raames ei saa seega riigi tasandist madalam tasandi üksusi samastada institutsioonide, organite või asutustega, kellelt Euroopa Kohus võib taotleda kogu teavet, mida ta peab Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 24 alusel vajalikuks.

d) Vahejärelalus

140. Esitatud põhjendustest tuleneb, et I. Rimšēvičsile süüks pandavad faktilised asjaolud võiksid, kui nende tegelikkus oleks tõendatud, tõendada, et EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 keskpanga juhataja ametist vabastamiseks seatud tingimused on täidetud.

141. Läti Vabariik ei esitanud siiski ühtegi tõendit, mis kinnitaks nende faktiliste asjaolude tegelikkust. Seepärast ei ole Euroopa Kohtul võimalik kontrollida, kas EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 seatud tingimused I. Rimšēvičsi ametist vabastamiseks on täidetud.

142. Sellest tulenevalt on Läti Vabariik rikkunud EKPS ja EKP põhikirja artiklit 14.2, vabastades I. Rimšēvičsi ametist, tõendamata, et nimetatud õigusnormis seatud tingimused olid täidetud. I. Rimšēvičsi ja EKP väitega, et Läti Vabariik on rikkunud EKPS ja EKP põhikirja artiklit 14.2, tuleb seega nõustuda.

2. Väidetav Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide protokollrikkumine

143. I. Rimšēvičs väidab, et tema vabastamine Läti Panga presidendi ametist on talle protokolliga nr 7 Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta, mis on selle artikli 22 esimese lõigu alusel kohaldatav ka EKP-le ning selle organite liikmetele ja töötajatele, EKP nõukogu liikmena antud puutumatuse rikkumine.

⁷⁵ Vt selle kohta eelkõige 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus komisjon jt vs. Kadi (liidetud kohtuasjad C-584/10 P, C-593/10 P ja C-595/10 P, EU:C:2013:518, punktid 125–129), ning Üldkohtu 4. märtsi 2015. aasta kodukorra artikkel 105 (ELT 2015, L 105, lk 1), mida on muudetud 13. juulil 2016 (ELT 2016, L 217, lk 72).

⁷⁶ Vt käesoleva ettepaneku punkt 65.

144. Vastavalt protokollile nr 7 Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta artikli 11 punktide a on liidu ametnikel ja muudel teenistujatel iga liikmesriigi territooriumil kohtulik puutumatus oma ametikohustuste täitmisel tehtud tegude, sealhulgas suuliste ja kirjalike avalduste suhtes. Kuigi see õigusnorm käsitleb ainult „kohtulikku puutumatus“⁷⁷, ei saa välistada, et seda puutumatus tõlgendatakse vähemalt juhtudel, mis puudutavad kõrgema juhtkonna töötajaid, nii, et see annab viimastele ka vastutusele võtmise puutumatus⁷⁸. Arvestades EKP nõukogu liikmete sõltumatuse olulisust⁷⁹, näib muide loogiline, et neid ei saa vastutusele võtta, mis eeldab niisuguseid meetmeid nagu meetmed, mida rakendas KNAB I. Rimševiči suhtes, nimelt kohtueelne kinnipidamine või kontrollid⁸⁰, ilma et nõukogu võtaks vastu otsuse puutumatuse äravõtmiseks.

145. [EKP] nõukogu liikmetele protokolliga nr 7 Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta antud puutumatus tuleb eristada kaitses ametist vabastamise eest, mis on riikide keskpankade juhatajatel EKPS ja EKP põhikirja alusel. Seega, kui juhataja ametist vabastatakse, on tema sõltumatus tagatud selle põhikirja artikliga 14.2, mis on protokollile nr 7 Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta üldsätete suhtes erinormina ülimuslik. Kui EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 seatud tingimused on täidetud – mida vajaduse korral kontrollib Euroopa Kohus –, võib seega juhataja ametist vabastada, ilma et oleks vaja vastu võtta ka otsust temalt puutumatuse äravõtmise kohta. Järelikult ei saa protokollile nr 7 Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta sätete rikkumisele EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ette nähtud hagi raames juhataja ametist vabastamise otsuse vastu iseenesest tugineda.

146. Juhatajatele protokolliga nr 7 Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta antud puutumatus kaitseb neid siiski kohtumenetluse suhtes, mis on algatatud sõltumata ametist vabastamise otsusest, enne selle otsuse vastu võtmist⁸¹ või niisuguse otsuse tühistamise korral pärast Euroopa Kohtu vaidlustamist. Järelikult võib niisugune puutumatus olla juhataja ametist vabastamise otsust puudutava hagi raames asjakohane, kui selle otsuse põhjenduseks asjaomase liikmesriigi esitatud tõendid oleksid saadud seda puutumatus rikkudes.

147. Käesoleval juhul ei ole kindlasti vaja arutada võimalikult I. Rimševiči puutumatus rikkudes enne tema ametist vabastamist saadud tõendite vastuvõetavust, sest Läti Vabariik ei ole igal juhul tõendeid esitanud, nii et I. Rimševiči etteheite üle, et on rikutud protokollile nr 7 Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta, ei ole vaja otsustada.

148. Seevastu I. Rimševičile selle protokolliga antud puutumatus võib muutuda taas asjassepuutuvaks juhul, kui ta pärast Euroopa Kohtu otsust, millega tuvastatakse, et tema ametist vabastamise tingimused ei olnud täidetud, ametisse ennistatakse.

⁷⁷ Seevastu selle protokollile artiklis 9 on parlamendi liikmete puhul nimetatud „immuniteti tõkendite ja kohtumenetluse suhtes“. Protokollile nr 7 Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta artikkel 8 annab parlamendi liikmetele kehalise puutumatus või vastutusest vabastuse nende poolt oma kohustuste täitmisel avaldatud arvamuste või antud hääle tõttu, samas kui selle protokollile artikkel 9 tagab neile puutumatus kohtumenetluse suhtes või immunitetide kohtuliku vastutusele võtmise eest; vt selle eristamise kohta 21. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus Marra (C-200/07 ja C-201/07, EU:C:2008:579, punkt 24) ja 6. septembri 2011. aasta kohtuotsus Patriciello (C-163/10, EU:C:2011:543, punkt 18), ning kohtujurist Poiares Maduro ettepanek liidetud kohtuasjades Marra (C-200/07 ja C-201/07, EU:C:2008:369, punkt 13), ning kohtujurist Jääskineni ettepanek kohtuasjas Patriciello (C-163/10, EU:C:2011:379, punkt 3).

⁷⁸ Vt selle kohta Üldkohtu 24. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus RQ vs. komisjon (T-29/17, EU:T:2018:717, punktid 5–12); vt samas kontekstis ka Üldkohtu presidendi 20. juuli 2016. aasta kohtumäärus OLAFi peadirektor vs. komisjon (T-251/16 R, ei avaldata, EU:T:2016:424, punktid 10–16), ning ühes teises kontekstis Avaliku Teenistuse Kohtu 13. jaanuari 2010. aasta kohtuotsus A ja G vs. komisjon (F-124/05 ja F-96/06, EU:F:2010:2, punkt 60).

⁷⁹ Vt käesoleva ettepaneku punktid 5, 76 ja 101.

⁸⁰ Vt käesoleva ettepaneku punktid 16, 17 ja 129.

⁸¹ Ei ole seega välistatud, et KNAB oleks pidanud enne oma uurimise algatamist I. Rimševiči suhtes 15. veebruaril 2018 enne kontrollide tegemist või vähemalt enne I. Rimševiči kinnipidamist 17. veebruaril 2018 (vt käesoleva ettepaneku punkt 16) taotlema EKP nõukogult I. Rimševičilt puutumatus äravõtmist.

149. Selle kohta väidab EKP küll, et I. Rimšēvičsile protokolliga nr 7 Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta antud puutumatus puudutab ainult akte, mida ta on teinud EKP nõukogu liikmena, samas kui aktid, mida Läti ametiasutused talle süüks panevad, on I. Rimšēvičs teinult ainult oma Läti Panga presidendid staatuses. Seega oleks nimelt selle panga, Trasta Komerbanka suhtes, mille huvides I. Rimšēvičs väidetavalt tegutses, algatatud Läti finants- ja kapitaliturgude komisjoni usaldatavusnõuete otsene järelevalve. Järelikult ei oleks EKP selle panga suhtes võtnud usaldatavusnõuete põhjal litsentsi tühistamise otsust, mis tehti 2016. aastal. Lisaks ei oleks selle otsuse koostanud nõukogu ja nõukogu ei oleks seda vastu võtnud vastuväidetest loobumise menetluse raames, mille jaoks ei ole vaja sõnaselget nõusolekut [EKP] nõukogu liikmetelt⁸².

150. EKP nõukogu on siiski vastavalt määrusele nr 1024/2013 ja vaatamata EKP vastuväitele, mis on ära toodud eelmises punktis, vähemalt seotud krediitdialutuste nagu Trasta Komerbanka hoolsusnõuete järelevalvega ning vastutab nende litsentside kohta otsuse tegemise eest. Järelikult, arvestades KNABi etteheiteid I. Rimšēvičsile⁸³, ei saa kohe alguses välistada, et KNABi uurimine, nagu ka nüüdsest Läti Vabariigi riigiprokuratuuri prokuröri uurimine puudutavad ka toiminguid, mida tegi I. Rimšēvičs EKP nõukogu liikme ametiülesannetes.

3. Väidetav Läti õiguse rikkumine

151. I. Rimšēvičs väidab, et kuna KNAB rakendas 19. veebruari 2018. aasta otsusega tema suhtes vaidlusaluseid piiravaid meetmeid, siis on KNAB rikkunud Läti Panga seadust ja ka Läti kriminaalmenetluse seadustikku.

152. Ühelt poolt rikkus KNAB väidetavalt Läti Panga seadust, mis on vastu võetud asjaomaste ELTL sätete ülevõtmiseks, kuna see seadus võimaldab Läti Panga presidenti ametist vabastada teatud selgelt kindlaks määratud juhtudel ja ainult Läti Vabariigi parlamendi otsusega.

153. Teiselt poolt rikkus KNAB väidetavalt Läti kriminaalmenetluse seadustikku, sest piiravate meetmete rakendamiseks seatud tingimused, nimelt oht, et mõni isik takistab uurimist või paneb toime uusi süütegusid, ei olnud I. Rimšēvičsi puhul täidetud. Seega tegi I. Rimšēvičs väidetavalt algusest peale uurijatega aktiivselt koostööd. Lisaks ei olnud I. Rimšēvičsil Läti Panga presidendi volitustes igal juhul vajaikke volitusi selleks, et avaldada, nagu talle süüks pannakse, mõjuvõimu ühe teatud panga kasuks. Lõpuks oli I. Rimšēvičsi vahistamine väidetavalt õigusvastane, sest kriminaalmenetluse seadustikus niisuguse vahistamise jaoks seatud tingimused ei olnud samuti täidetud.

154. Kõigepealt tuleb igaks juhaks märkida, et käesoleval juhul on Euroopa Kohtusse pöördunud ainult seoses piiravate meetmetega, mida KNAB rakendas I. Rimšēvičsi suhtes 19. veebruari 2018. aasta otsusega ja mis ei hõlma viimase kinnipidamist. Järelikult ei paluta Euroopa Kohtul analüüsida I. Rimšēvičsi kinnipidamise õiguspärasust⁸⁴.

155. Seejärel tuleb etteheited Läti õiguse rikkumise kohta tagasi lükata, ilma et Euroopa Kohtul oleks vaja nende põhjendatust arutada.

⁸² Vastavalt määruse nr 1024/2013 artikli 26 lõikele 8 (vt käesoleva ettepaneku joonealune märkus 5).

⁸³ Vt käesoleva ettepaneku punkt 99.

⁸⁴ I. Rimšēvičs märgib lähemalt täpsustamata, et ta esitas enda kinnipidamise peale riigis kaebuse, mis jäeti vormilistel põhjustel rahuldamata, ja et ta on ette valmistanud hagi Euroopa Inimõiguste Kohtule põhjendamatu vabadusevõtmise pärast.

156. Riigi keskpanga juhataja ametist vabastamise lubatavust tuleb nimelt hinnata ainult liidu õiguse ja konkreetset EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 seatud tingimuste seisukohast, mida tuleb tõlgendada autonoomselt, et tagada nende ühetaoline kohaldamine⁸⁵.

157. Seepärast, kui nende õigusnormidega seatud tingimused on täidetud – mida on vajaduse korral kontrollida Euroopa Kohtu ülesanne –, võib riigi keskpanga juhataja ametist vabastada, olenemata võimalikest tingimustest, mis on seatud lisaks riigisisese õiguses niisuguseks ametist vabastamiseks. Vastupidi, kui need tingimused ei ole täidetud, siis ei või keskpanga juhatajat ametist vabastada, isegi kui riigisisese õiguses ette nähtud tingimused on täidetud või sätestatud menetlusi on järgitud.

158. Küsimus, kas keskpanga juhataja vabastati ametist selleks asjaomases riigisisese õiguses ette nähtud „ametliku“ menetluse abil või muu meetme abil, ei ole seega liidu õiguse seisukohast niisuguse ametist vabastamise lubatavuse hindamiseks asjassepuutuv. See on nii seda enam, et – nagu juba öeldud –⁸⁶, mõiste „ametist vabastamine“ EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 tähenduses on liidu õiguse autonoomne mõiste, mis ei ole seotud mitte meetme vormi või staatusega riigisisese õiguses, vaid meetme sisu ja konkreetsete tagajärgedega.

159. Lisaks, nagu on samuti juba selgitatud⁸⁷, kui on piisavad tõendid, et tõendada, et EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 juhataja ametist vabastamiseks seatud sisulised tingimused on täidetud, siis peab olema võimalik juhataja ametivolitused ajutiselt peatada, kuni kriminaalmenetluse lahendamiseni või riigisisese õiguses ette nähtud „ametliku“ ametist vabastamise menetluse rakendamiseni.

160. Eespool öeldust tuleneb, et I. Rimševiči etteheide Läti Panga seaduse ja Läti kriminaalmenetluse seadustiku rikkumise kohta on tulemusetu ja tuleb seega kõrvale jätta.

D. Vahejärelaus

161. Nagu juba märgitud⁸⁸, tuleneb käesolevate kohtuasjade analüüsimisest, et Läti Vabariik ei esitanud mingeid tõendeid, mis kinnitaksid I. Rimševičile süüks pandavate tegude tegelikkust. Euroopa Kohtul ei ole seega võimalik kontrollida, kas EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 seatud tingimused I. Rimševiči Läti Panga presidendi ametist vabastamiseks on täidetud.

162. Nendel tingimustel tuleb vastavalt eespool käesolevate hagide laadi kohta märgitule⁸⁹ tuvastada, et kuna Läti Vabariik vabastas I. Rimševiči ametist, tõendamata, et EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 seatud tingimused olid täidetud, siis on ta rikkunud talle sellest õigusnormist tulenevaid kohustusi.

VI. Kohtukulud

163. Vastavalt kodukorra artikli 138 lõikele 1 on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.

164. Eespool sedastatud põhjendustest tuleneb, et Läti Vabariik on käesolevates kohtuasjades kaotanud pool.

⁸⁵ Vt selle kohta 29. aprilli 1982. aasta kohtuotsus Pabst & Richarz (17/81, EU:C:1982:129, punkt 18); 11. juuli 2006. aasta kohtuotsus Chacón Navas (C-13/05, EU:C:2006:456, punkt 40), ja 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Associazione Italia Nostra Onlus (C-444/15, EU:C:2016:978, punkt 66).

⁸⁶ Vt käesoleva ettepaneku punkt 77.

⁸⁷ Vt käesoleva ettepaneku punktid 119–122.

⁸⁸ Vt käesoleva ettepaneku punktid 140–142.

⁸⁹ Vt käesoleva ettepaneku punktid 52–68.

165. Lisaks nõudis EKP kohtuasjas C-238/18, et kohtukulud mõistetak스 välja Lāti Vabariigilt. Jārelikult tuleb Lāti Vabariigilt välja mõista tema enda kohtukulud ning samuti EKP kohtukulud kohtuasjas C-238/18. Sama kehtib ka esialgse õiguskaitse menetluse kohtukulude kohta, mille kohta on tehtud Euroopa Kohtu asepresidendi 20. juuli 2018. aasta kohtumäärus (C-238/18 R, ei avaldata, EU:C:2018:581), milles jäeti kohtukulude küsimus edaspidiseks lahendamiseks.

166. Seevastu kohtuasjas C-202/18 ei nõudnud I. Rimšēvičs kohtukulude väljamõistmist Lāti Vabariigilt, nagu ka Lāti Vabariik ei nõudnud kohtukulude väljamõistmist I. Rimšēvičsilt. Jārelikult, kuna kohtukulude suhtes ei ole nõudeid esitatud, on kohane otsustada, et kohtuasjas C-202/18 kannab iga pool oma kohtukulud ise⁹⁰.

VII. Ettepanek

167. Eespool öeldut arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku otsustada kohtuasjas C-202/18 järgmiselt:

1. Kuna Lāti Vabariik keelas Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojsi (korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise büroo, Lāti) 19. veebruari 2018. aasta otsusega Ilmārs Rimšēvičsil tāita Latvijas Banka (Lāti Pank) presidendi ametiülesandeid, siis on Lāti Vabariik rikkunud talle protokollī nr 4 Euroopa keskpankade süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja kohta artiklist 14.2 tulenevaid kohustusi.
2. I. Rimšēvičs ja Lāti Vabariik kannavad kumbki oma kohtukulud ise.

168. Peale selle teen Euroopa Kohtule ettepaneku otsustada kohtuasjas C-238/18 järgmiselt:

1. Kuna Lāti Vabariik keelas Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojsi (korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise büroo, Lāti) 19. veebruari 2018. aasta otsusega I. Rimšēvičsil tāita Latvijas Banka (Lāti Pank) presidendi ametiülesandeid, siis on Lāti Vabariik rikkunud talle protokollī nr 4 Euroopa keskpankade süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja kohta artiklist 14.2 tulenevaid kohustusi.
2. Lāti Vabariik kannab enda ja Euroopa Keskpanga kohtukulud, ka esialgse õiguskaitse menetluses.

⁹⁰ Poolelt võib tegelikult kohtukulud välja mõista ainult juhul, kui seda on sõnaselgelt nõutud (vt 9. juuni 1992. aasta kohtuotsus *Lestelle vs. komisjon*, C-30/91 P, EU:C:1992:252, punkt 38, ja 29. aprilli 2004. aasta kohtuotsus *parlament vs. Ripa di Meana jt*, C-470/00 P, EU:C:2004:241, punkt 86). Kui kohtukulude kohta ei ole nõudeid esitatud, kohaldab Euroopa Kohus seega, kuigi ei ole tegu loobumisega, analoogia alusel kodukorra artikli 141 lõiget 4 („Kohtukulud hagit loobumise korral“), mis näeb ette: „[k]ui kohtukulude hüvitamise nõuet ei ole esitatud, kannavad pooled ise oma kohtukulud“ (vt 19. juuni 1991. aasta kodukorra artikli 69 lõike 5 kolmanda lõigu kohta 6. oktoobri 2005. aasta kohtuotsus *Scott vs. komisjon* (C-276/03 P, EU:C:2005:590, punkt 39); vt ka Euroopa Kohtu presidendi 6. oktoobri 2015. aasta määrus *Comité d'entreprise SNCM vs. komisjon* (C-410/15 P(I), EU:C:2015:669, punkt 22)).